

Korjataan maailman paras koulutus

Vihreiden koulutuspoliittinen ohjelma

Koulutuspoliittisen työryhmän esitys 1.11.2018 puoluevaltuuskunnalle 16.–17.11.2018

SISÄLTÖ

1	Johdanto.....	2
2	1. Koulutusjärjestelmän tulevaisuus.....	4
3	1.1. Vahvistetaan koulutusjärjestelmän laatua.....	4
4	1.2. Maailman parhaat opettajat myös tulevaisuudessa.....	5
5	1.3. Terveelliset oppimisympäristöt ja kestävä koulurakennus.....	6
6	2. Varhaiskasvatus.....	6
7	2.1. Vahvistetaan lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen.....	6
8	2.2. Varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen.....	7
9	2.3. Rajat ja suuntaviivat yksityiselle varhaiskasvatukselle.....	8
10	3. Perusopetus.....	8
11	3.1. Reitti varhaiskasvatuksesta koululaiseksi.....	9
12	3.2. Koulupäivän rakenteeseen aikaa kohtaamiselle.....	9
13	3.3. Jokaiselle perusopetuksesta hyvät eväät eteenpäin.....	10
14	3.4. Taataan jokaisen oikeus oppia.....	11
15	3.5. Ehkäistään koulutuksen eriytymistä.....	11
16	3.6. Perusopetus luo tulevaisuuden osaamista.....	12
17	4. Toisen asteen koulutus.....	13
18	4.1. Toisen asteen koulutus kuuluu kaikille.....	13
19	4.2. Laadukas opetus, monipuolinen opiskelu.....	15
20	4.3. Sujuva siirtyminen korkeakouluopintoihin.....	16
21	5. Korkeakoulutus.....	16
22	5.1. Ovet auki korkeakoulutukseen.....	17
23	5.2. Ennakoitava ja joustava rahoitus.....	18
24	5.3. Kansainvälisyys on mahdollisuus, ei kustannus.....	19
25	5.4. Opiskelukyky ja toimeentulo turvattava kaikissa tilanteissa.....	20
26	6. Jatkuva oppiminen.....	21
27	6.1. Vahvistetaan aikuisten perustaitoja ja mahdollisuuksia työllistyä.....	21
28	6.2. Jatkuvasta oppimisesta kaikkien oikeus.....	22
29	7. Tiede- ja tutkimuspolitiikka.....	23
30	7.1. Tutkimusrahoituksesta riittävää ja vakaata.....	24
31	7.2. Tutkimustiedon hyödyntäminen päätöksenteossa.....	24
32	8. Koulutussektorin kehitysyhteistyö ja koulutusvienti.....	25
33	9. Taitoja ja osaamista tarjolla kaikille - taiteen perusopetus, kirjastot ja	
34	harrastusmahdollisuudet.....	26
35	9.1. Taiteen perusopetus tekee mestareita.....	26
36	9.2. Kirjasto on suomalaisen olohuone.....	26
37	9.3. Harrastus ehkäisee yksinäisyyttä ja syrjäytymistä ja kasvattaa taitoja.....	27

38 Johdanto

39

40 Laadukas koulutus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet itsensä kehittämiseen ovat toimivan
41 yhteiskunnan tulevaisuuden turva. Monipuolisesti osaavat ja sivistyneet ihmiset kykenevät
42 hallitsemaan elämäänsä, tekemään siitä mielekästä ja kehittämään ratkaisuja
43 havaitsemiinsa ongelmiin. Työelämän muuttuessa ja kansainvälistyessä korkea osaaminen
44 on Suomelle tärkein pääoma ja kilpailuetu. Siksi koulutuksesta ei saa muodostua vain
45 hyvistä lähtökohdista tulevien etuoikeus, vaan koulutuspolun täytyy pitää kaikki mukana.
46 Suomalaisen koulutusjärjestelmän ja sivistyksen rapauttaminen on lopetettava välittömästi ja
47 koulutuksesta on tehtävä taas maailman parasta.

48

49

50 **Vihreille maailman paras koulutus on**

51

52 **...tasa-arvoista ja yhdenvertaista**

53

54 Koulutus sellaisenaan luo tasa-arvoa ja ihmisten yhdenvertaisuutta. Koulutuspolitiikalla on
55 pystytty kaventamaan luokkaeroja ja vähentämään sosiaalisen taustan merkitystä ihmisen
56 elämänpolun määrittymisessä, mutta enää koulutusjärjestelmä ei pysty takaamaan kaikille
57 tasa-arvoisia lähtökohtia tai pitämään kaikkia mukana koko koulutuspolun ajan.
58 Koulutusratkaisujen tulee purkaa syrjäyttäviä rakenteita.

59

60 Vihreille tasa-arvo ja yhdenvertaisuus koulutuksessa tarkoittaa paitsi koulutuksen tasa-arvoa
61 lisäävää vaikutusta sellaisenaan, myös yhdenvertaisia oppimismahdollisuuksia sekä
62 kasvattamista moniarvoisessa maailmassa toimimiseen. Siksi tarvitaan myös vapaata
63 sivistystyötä ja vahvaa kirjastolaitosta omaehtoisen opiskelun ja oppimisen tukemiseen.

64

65 **...saavutettavaa**

66

67 Jokaisella lapsella pitää olla asuinpaikasta riippumatta mahdollisuus käydä koulua ja saada
68 varhaiskasvatusta lähellä kotia. Perusopetuksen, ammatillisen ja lukiokoulutuksen
69 yksiköiden on oltava sen kokoisia, että lakisääteinen opetus voidaan tarjota laadukkaasti ja
70 lapsi saa mistä tahansa koulusta hyvät lähtökohdat oman tulevaisuuden rakentamiseen.
71 Oikeuden erityisopetukseen on toteuduttava jokaisessa koulussa, eivätkä koulumatkat saa
72 muodostua liian pitkiksi. Koulutuspaikkoja on kaikilla asteilla oltava tarjolla riittävästi siellä,
73 missä nuoret jo ovat tai missä heidän osaamistaan tarvitaan jatkossa.

74

75 **...pedagogisesti laadukasta**

76

77 Suomalainen koulutusjärjestelmä on tunnettu erityisesti laadukkaasta ja korkeasta opettajien
78 koulutuksesta. Varmistamalla opettajien riittävät koulutusmäärät ja asianmukaiset
79 mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen pidetään huolta siitä, että myös tulevaisuudessa
80 lapset ja nuoret saavat maailman parasta opetusta. Pedagogisia valmiuksia on edellytettävä
81 opetuksessa aina korkea-asteelle saakka. Koulun tärkein tehtävä on tukea oppilaiden
82 kasvua tasapainoiseksi ja eettisesti vastuulliseksi ihmiseksi, jotka toimivat omaa ja toisten
83 hyvinvointia edistävällä tavalla. Koulun toimintakulttuurin tulee edistää moninaisuutta.

84

85 **...asianmukaisesti rahoitettua ja oppijalle maksutonta**

86

87 Koulutukseen panostaminen tulee nähdä investointina yhteiskunnan tulevaisuuteen, eikä
88 koulutuksen rahoituksen tai laadun tule olla riippuvainen markkinamekanismista tai
89 yksityisen sektorin intresseistä. Koulutuksen on oltava aina maksutonta oppilaille ja
90 opiskelijoille, jotta se on tasa-arvoisesti kaikkien saatavissa.

91

92 **...aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattavaa**

93

94 Koulutuksen tulee antaa jokaiselle riittävät mahdollisuudet ja valmiudet osallistua
95 yhteiskunnan toimintaan. Opetuksen sisällöissä on painotettava oppimisen taitoja, kriittistä
96 ajattelua ja itsenäisen elämän edellytyksiä. Osallisuuden kokemusten ja vaikuttavan
97 osallistumisen tulee olla osa arkea peruskoulutuksesta korkea-asteelle asti oppilas- ja
98 opiskelijakunta sekä nuorisovaltuustotoiminnan sekä muiden osallistumismuotojen
99 kehittämisen myötä. Oman mielipiteen muodostamiseen ja ilmaisuun tulee kannustaa kaikilla
100 koulutusasteilla.

101

102 **... kestävästä tulevaisuudesta rakentavaa**

103

104 Tieto ja osaaminen kestävämmistä valinnoista on yksi keskeisimmistä sisällöistä, joita
105 tulevaisuuden yhteiskunta tarvitsee. Koulutuksen tulee tähdätä ekososiaalisen sivistyksen
106 vahvistamiseen. Ekososiaalinen sivistys edellyttää tiedon ja osaamisen lisäksi myös
107 rohkeutta muuttaa omia elämäntapoja kestävästä kehityksen periaatteiden mukaisiksi sekä
108 kykyä huomioida tulevien sukupolvien hyvän elämän edellytykset. Siksi eri koulutusasteiden
109 on tuettava ympäristöystävälliseen elämään kasvamista jatkuvalla ja tehokkaalla
110 kasvatuksella ja opetuksella yli oppiainerajojen.

111

112 **...työelämään valmistavaa**

113 Yksi koulutuksen mielekkyyden perusta on se, millaiset valmiudet se antaa työskennellä
114 koulutuksen jälkeen tehtävissä, jotka vastaavat opiskelijan valmiuksia ja kiinnostuksen
115 kohteita. Epäonnistunut koulutuksen kohdentaminen paitsi antaa katteettomia lupauksia
116 työmarkkinoiden odotuksista opiskelijalle, heikentää yhteiskuntamme kilpailukykyä ja
117 hyvinvointia. Koulutuksen ennakoinnin tulisi tapahtua tiiviissä vuoropuhelussa työelämän
118 kanssa. Samalla koulutuksen vahva yleissivistävä ote tulee säilyttää ja vahvistaa
119 mahdollisuuksia muuntokoulutuksiin ja alan vaihtoon. Koulutus on paras työllistymisen tae.
120 Korkeampi koulutus ennustaa parempaa työmarkkina-asemaa ja työllisyyttä sekä vähentää
121 köyhyysriskiä.

122

123 **...tulevaisuuteen katsovaa**

124

125 Opetuksen sisältöjä tulee päivittää säännöllisesti vastaamaan yhteiskunnan muuttuvia
126 vaatimuksia. Koulun tulee kehittää oppilaiden kykyä analyttisesti arvioida eri lähteistä
127 saamaansa tietoa ja vahvistaa monilukutaitoa sen käsittelemiseksi. Koulun tulee kasvattaa
128 ympäristötietoisuuteen, globaaliin vastuuseen, moninaisuuden kohtaamiseen, kielelliseen ja
129 kulttuuriseen monimuotoisuuteen, ja tukea tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Sen
130 on lisäksi tarjottava valmiuksia toimia digitaalisissa ympäristöissä, kansainvälisesti sekä
131 vastata muihin työelämän muuttuviin vaatimuksiin. Koulutusta on kehitettävä pitkäjänteisesti
132 vastaten niin yksilöiden sivistys- ja osaamistarpeisiin kuin yhteiskunnan ja työelämän
133 muuttuviin tarpeisiin.

134

135 1. Koulutusjärjestelmän tulevaisuus

136

137 1.1. Vahvistetaan koulutusjärjestelmän laatua

138

139 Koulutuksen kehittämistä on viime vuosina leimannut lyhytnäköisyys ja sirpaleisuus.

140 Koulutuksen laatua ja koulutusjärjestelmää tulisi sen sijaan kehittää pitkäjänteisesti ja

141 strategisesti. Suomeen on perustettava valtakunnallinen koulutuksen tulevaisuusfoorum, jossa koulutusjärjestelmää kehitetään kokonaisuutena ja pitkällä aikajänteellä.

142

143

144 Koulutuksen rahoitus tulee laittaa kuntoon viipymättä ja koulutuksen järjestäjien

145 toimintaedellytykset varmistaa ennakoitavalla ja pitkällä aikavälille suunnitellulla

146 rahoituksella. Koulutuksen tulee säilyä jatkossakin maksuttomana oppilaalle ja opiskelijalle,

147 ja kaikkia piilokuluja ja -maksuja tulee karsia systemaattisesti. Näin huolehditaan, että

148 jokaisella on tosiasiallinen mahdollisuus osallistua koulutukseen taustastaan riippumatta.

149

150 Paikallista ja alueellista kasvatuksen, koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistyötä on tuettava

151 pitkäkestoisella kehittämisrahoituksella sirpaleisten, toimintaa kuormittavien hankkeiden

152 sijaan. Koulutusta on kehitettävä pohjautuen tutkittuun tietoon. Koulutuksen eriarvoistumista

153 on ehkäistävä turvaamalla koulutuksen laatu normiperustaa vahvistamalla.

154

155 Koulutuksen saavutettavuuden turvaaminen edellyttää, että niillä alueilla, joilla lapsimäärät

156 ovat pieniä yhteistyön vahvistamista yli kuntarajojen sekä mahdollisesti myös

157 kuntarakenteen tarkastelua. Toisen asteen koulutuksen saavutettavuuden turvaaminen

158 kaipaa tuekseen maakuntatason koordinaatiota.

159

160 Toimenpiteet

161 ● Kasvatuksen ja koulutuksen perusrahoituksen tasoa on nostettava niin että se riittää

162 laadukkaiden palveluiden tarjoamiseen. Luodaan koulutukselle pitkäkestoinen

163 investointi- ja tulevaisuusohjelma, jonka puitteissa koulutuksen rahoitus nostetaan

164 takaisin vähintään leikkauksia edeltäneelle tasolle ja jolla turvataan, että suomalainen

165 koulutus on jatkossakin maailman parasta.

166 ● Perustetaan Suomeen koulutusfoorum, jossa koulutusjärjestelmälle luodaan pitkän

167 aikavälin visio. Hallituskaudeksi tulee luoda koulutuksen kehittämissuunnitelma.

168 Siirrytään sirpaleisesta hankerahoituksesta kohti pitkäjänteistä kehittämisrahoitusta,

169 joka perustuu kehittämissuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin ja paikalliseen

170 tarpeeseen.

171 ● Varhaiskasvatukselle, perusopetukselle ja toisen asteen koulutukselle määritellään

172 sitovat laatukriteerit ja laatukriteereihin perustuva mittaristo, joka toimii palveluiden

173 kehittämisen ja arvioinnin välineenä.

174 ● Huomioidaan väestörakenteen kehitys koulutustarjonnassa. Tarjotaan riittävä määrä

175 koulutusta ja aloituspaikkoja siellä, missä nuoret jo ovat. Ei siirretä toisen asteen

176 koulutuksen järjestämistehtävää maakunnille. Huolehditaan myös taiteen

177 perusopetuksen saavutettavuudesta.

178 ● Varmistetaan, että jokaisen lapsen ja nuoren oikeudet opetussuunnitelman

179 mukaiseen opetukseen ja oppimisen tukeen sekä oppilashuollon palveluihin toteutuu.

180 Huolehditaan, että lupa- ja valvontaviranomaisilla on mahdollisuudet valvoa lasten ja

181 nuorten sivistyksellisten oikeuksien toteutumista ja tarvittaessa puuttua ja sanktioida

182 toimintaa.

183

184 1.2. Maailman parhaat opettajat myös tulevaisuudessa

185

186 Suomessa on maailman parhaat opettajat, mikä näkyy maamme erinomaisissa
187 oppimistuloksissa. Opettajankoulutus on edelleen yksi Suomen vetovoima-aloista, ja
188 halukkaista voidaan opiskelijaksi valita vain murto-osa. On kuitenkin huomioitava että
189 vaatimukset opettajia kohtaan ovat kasvaneet koko ajan, mutta resursseja opettajien
190 koulutukseen ja palkkaukseen ei ole lisätty samassa mitassa kuin odotuksia on lisätty.
191 Opettajan työn vetovoimasta on pidettävä kiinni, ja opettajien osaamisen kehittämiseen läpi
192 uran panostettava aiempaa enemmän, jotta heillä on parhaat välineet opastaa lapsia ja
193 nuoria kohti tulevaisuutta. Myös varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus- ja osaamistasoa
194 pitää edelleen nostaa.

195

196 Monikulttuurisuuden ja moninaisuuden kohtaaminen on yhä merkittävämpi osa opettajan
197 työtä ja ammattitaitoa. Varmistetaan opettajien riittävä osaaminen tähän opettajien perus-,
198 perehdytys- ja täydennyskoulutuksilla.

199

200 Yhteisöllinen toimintakulttuuri alkaa henkilökunnan esimerkistä. Kouluissa pitää tukea
201 opettajien yhteistä suunnittelua, ainerajat ylittävää opetusta, samanaikaisopettajuutta,
202 kehittämistyötä ja osaamisen jakamista.

203

204 Toimenpiteet

205

- 206 ● Vahvistetaan opettajankoulutuksen rahoitusta yliopistoissa, jotta koulutuksen
207 kehittäminen on mahdollista.
- 208 ● Vahvistetaan opettajien yhteistyötä, vertaisoppimista ja samanaikaisopettajuutta
209 turvaamalla hyvät johtamisen resurssit jokaisessa koulussa. Erityinen huomio
210 kiinnitetään uusien opettajien perehdytyskoulutukseen.
- 211 ● Edellytetään, että jokaiselle opettajalle ja rehtorille laaditaan koulutus- ja
212 kehityssuunnitelma, jonka pohjalta hänelle tarjotaan mahdollisuus ja velvollisuus
213 kehittää osaamistaan työajalla. Täydennyskoulutusta pitää tarjota monipuolisesti
214 yhteiskehittämisen kulttuuriin, joka nojautuu vahvaan tutkimustietoon.
- 215 ● Lisätään kaksoiskelpoisten aineenopettajien ja luokanopettajien määrää, jotta samat
216 opettajat voivat jatkaa opetusryhmien kanssa yhtenäiskoulussa koko peruskoulun
217 ajan, ja nykyistä useammilla opettajilla olisi sekä vahva aineenhallinta että
218 pedagoginen osaaminen.
- 219 ● Vahvistetaan opetusalan henkilöstön kulttuurista diversiteettiä opetusalan
220 opiskelijavalinnan tavoilla ja kannustamalla hakeutumaan alalle. Vahvistetaan
221 aiemman pedagogisen osaamisen tunnistamista ja tunnustamista.
- 222 ● Koulutetaan opettajia oppimateriaalivalinnoissa ja opetuspuheessaan kiinnittämään
223 huomiota siihen, että kerrottu ihmiskuva ja yhteiskuntakäsitys ovat uusimman tieteen
224 mukaisia, eivätkä ne vahvista stereotyyppisiä rooleja.
- 225 ● Vahvistetaan opettajien osaamista kieli- ja kulttuuritietoisessa opetuksessa sekä
226 kiusaamiseen ja häirintään puuttumisessa.
- 227 ● Tarjotaan opettajille täydennyskoulutusta sukupuolen moninaisuudesta ja
228 seksuaalikasvatuksesta sekä varmistetaan, että kaikkiin sukupuoliin kohdistuu samat
229 odotukset.
- 230 ● Opettajankoulutukseen tulee sisältyä nykyistä enemmän kestävään kehitykseen ja
231 ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä.

232

233 1.3. Terveelliset oppimisympäristöt ja kestävä koulurakennus

234

235 Koulun täytyy tarjota jokaiselle terveellinen ja turvallinen paikka kasvaa, oppia ja tehdä
236 työnsä. Sisäilmaongelmaiset rakennukset on korjattava kuntoon tai rakennettava uutta –
237 uhkapeli lasten, nuorten ja henkilökunnan terveydellä ei voi jatkua. Huolehditaan, että
238 kenenkään ei tarvitse opiskella terveydelle haitallisessa ympäristössä.

239

240 Jokaiselle on varmistettava turvallinen ja virikkeellinen oppimisympäristö. On myös tärkeää
241 huolehtia siitä, että koulurakennukset mahdollistavat ajantasaisen ja motivoivan
242 pedagogiikan käytön, kuten yhteisöllisen oppimisen ja kirjaston käytön osana opiskelua.

243

244 Toimenpiteet

- 245 ● Koulujen ja oppilaitosten rakentamisessa ja korjausrakentamisessa on huomioitava
246 rakennuksen kestävyys, terveellisyys sekä koko sen elinkaaren aikaiset ilmasto- ja
247 ympäristövaikutukset. Rakentamisessa asetettua rakennuksen suunniteltua
248 käyttöikää tulee merkittävästi pidentää ja tavoitteeksi asettaa elinkaareltaan
249 rajoittamattomat rakennukset ja rakenneratkaisut. Rajoitetaan fossiilisista lähteistä
250 tuotettujen, ympäristölle haitallisten materiaalien käyttöä sekä tavoitellaan luopumista
251 näistä materiaaleista kokonaan.
- 252 ● Ennaltaehkäistään home- ja sisäilmaongelmia tiukoilla rakennusmääräyksillä ja
253 valvonnalla sekä suunnitelmallisilla vuosikorjauksilla. Rakennuttajien on annettava
254 uudisrakennuksille homevapaustakuu, eli lupaus rakennuksen terveydestä,
255 seuraavaksi 50 vuodeksi. Valtion on kohdennettava rahoitusta sisäilmaongelmien
256 poistamiseen.
- 257 ● Vähennetään eläinperäisten tuotteiden käyttöä koulutuslaitoksissa ja korvataan ne
258 kasvisperäisillä vaihtoehdoilla. Kouluruuan on oltava laadukasta sekä eettisesti ja
259 ekologisesti tuotettua.
- 260 ● Asetetaan nollatoleranssi koulukiusaamiselle ja tarjotaan oppilaitosten henkilöstölle
261 sekä oppilaille ja opiskelijoille kiusaamisen tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen
262 liittyvää koulutusta. Velvoitetaan lainsäädännöllä koulun henkilökuntaa puuttumaan
263 kiusaamiseen. Vahvistetaan vertaistuen ja sovittelun roolia kiusaamisen ratkaisussa.
- 264 ● Mahdollistetaan mahdollisuus käyttää kirjastojen palveluja luontevana osana
265 opetusta ja opiskelua.
- 266 ● Lisätään avointen ja sähköisten oppimateriaalien käyttöä. Luodaan kansallinen
267 sähköinen oppimateriaalipankki.

268

269 2. Varhaiskasvatus

270

271 Varhaiskasvatus luo perustan koko myöhemmälle koulutuspolulle. Laadukkaalla
272 varhaiskasvatuksella on huomattu olevan merkittäviä vaikutuksia lapsen myöhemmälle
273 oppimiselle, sosiaalisten taitojen kehittymiselle ja jopa työuraan ja tulotasoon.

274 Varhaiskasvatuksen roolia osana julkista koulutusjärjestelmää pitää vahvistaa, jotta se voi
275 palvella tasa-arvoisesti kaikkia perheitä.

276

277 2.1. Vahvistetaan lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen

278

279 Varhaiskasvatuksen asemaa lapsen oikeutena tulee vahvistaa. Niiden perheiden pääsyä,
280 jotka jäävät muita useammin varhaiskasvatuksen ulkopuolelle, tulee tukea. Varhaiskasvatus
281 on myös erinomainen keino tukea maahanmuuttajataustaisten perheiden integroitumista

282 suomalaiseseen yhteiskuntaan. Jokaisella perheellä on oltava mahdollisuus valita lähinnä
283 omaa asuinalueettaan sijaitseva turvallinen ja luotettava päiväkot.

284

285 Lasten ja lapsiperheiden palvelut kannattaa tuoda sinne, missä lapset jo valmiiksi ovat.
286 Päiväkodin ympäristö voidaan nähdä laajempuna perheiden toimintakeskuksena, jossa on
287 tarjolla esimerkiksi työelämäpalveluita, kielikoulutusta, perhetoimintaa, harrastekerhoja,
288 taiteen perusopetusta ja leikkipuistotoimintaa. Myös leikki- ja asukaspuistoihin sekä avoimen
289 varhaiskasvatuksen palveluihin kannattaa panostaa.

290

291 Toimenpiteet

- 292 ● Tehdään varhaiskasvatuksesta asteittain maksutonta ja puretaan subjektiivisen
293 varhaiskasvatusoikeuden raja. Tuetaan opettajien mahdollisuuksia toteuttaa
294 joustava, onnistunut nivelvaihe esiopetukseen. Määritellään varhaiskasvatus osaksi
295 sivistyksellisiä perusoikeuksia.
- 296 ● Ehkäistään alueiden ja päiväkotien eriytymistä tukemalla esimerkiksi tasa-arvorahalla
297 niiden päiväkotien toimintaa, joiden alueilla on paljon työttömyyttä, vieraskielisiä ja
298 vähävaraisia perheitä. Edistetään psykologi-, neuvola- ja sosiaalityön palveluiden
299 tuomista päiväkotien yhteyteen. Varmistetaan, että jokaisessa päiväkodissa on
300 monipuolista ja virikkeellistä toimintaa. Edistetään lasten harrastusmahdollisuuksia
301 päiväkotipäivän yhteydessä.
- 302 ● Vastataan paremmin joustavan hoidon tarpeeseen ja vahvistetaan avoimen
303 varhaiskasvatuksen laatua.
- 304 ● Uudistetaan perhevapaat tukemaan kummankin vanhemman
305 työssäkäyntimahdollisuuksia ja lapsen oikeutta osallistua varhaiskasvatukseen.
306 Poistetaan lastenhoidon tuista sellaiset elementit, jotka estävät vanhempien
307 sisarusten pääsyä varhaiskasvatukseen. Tarjotaan kotonaan lapsia hoitaville
308 vieraskielisille vanhemmille työllisyys- ja kielikoulutusta päiväkotien ja
309 asukaspuistojen yhteydessä. Otetaan myös järjestöt mukaan yhteistyöhön.

310

311 2.2. Varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen

312

313 Moni lapsi viettää suurimman osan valvellaoloajastaan arkena varhaiskasvatuksessa.
314 Perheiden on voitava luottaa varhaiskasvatuksen laatuun, virikkeellisyyteen ja henkilöstön
315 osaamiseen. Ryhmien on oltava riittävän pieniä ja turvallisia. Riittävä opetus- ja
316 kasvatushenkilökunnan määrä lapsimäärää kohden tulee taata ja ryhmien pysyvyys
317 varmistaa. Päiväkotikäisen kasvun, oppimisen ja käyttäytymisen ongelmat on pystyttävä
318 tunnistamaan varhaisessa vaiheessa ja tarjoamaan lapselle ja perheelle tukea nopeasti.

319

320 Varhaiskasvatus luo perustan myöhemmälle oppimiselle. Siinä korostuu lapsen yksilöllisen
321 ja sosiaalisen kasvun tukeminen ja oppimisen edellytysten vahvistaminen. Siksi
322 varhaiskasvatuksessa tarvitaan eri ammattiryhmien osaamista. Luonnollinen osa
323 varhaiskasvatuksen arkea ovat myös hoiva ja huolenpito sekä perheiden tukeminen.

324

325 Toimenpiteet

- 326 ● Pienennetään varhaiskasvatuksen lapsiryhmiä ja parannetaan henkilöstömitoitusta.
327 Huomioidaan henkilöstömitoituksessa lasten tuen tarpeet ja vieraskielisyys.
328 Vahvistetaan lapsen oikeutta kasvun ja oppimisen tukeen säätämällä siitä nykyistä
329 vahvemmin.
- 330 ● Tarjotaan suomi tai ruotsi toisena kielenä opetusta kaikissa päiväkodeissa, joissa on
331 vieraskielisiä lapsia. Vahvistetaan koko henkilökunnan osaamista kielen oppimisen

332 tukijoina. Varmistetaan että varhaiskasvatuksessa pystytään tukemaan eri kieli- ja
333 kulttuuritaustaisten lasten identiteetin kehittymistä.
334 ● Tuetaan varhennettua kielenoppimista ja kielikylpypolkua jo varhaiskasvatuksesta
335 alkaen.
336 ● Varmistetaan tämä opettajankoulutuksella ja vahvistamalla henkilöstön diversiteettiä.
337 ● Tunnistetaan ja tunnustetaan erilaisten henkilöstöryhmien tarve
338 varhaiskasvatuksessa ja moniammatillisen yhteistyön merkitys muun muassa lasten
339 neuvoloiden ja puheterapeuttien kanssa. Lisätään varhaiskasvatuksen opettajien
340 koulutusmääriä vastaamaan tarvetta ja tuetaan kuntia palvelussuhteen ehtojen
341 parantamisessa. Varmistetaan asetusten mukaisten kelpoisuuksien täyttyminen
342 jokaisessa varhaiskasvatuksen ryhmässä ja yksikössä.
343 ● Vahvistetaan ympäristölähtöistä pedagogiikkaa (esimerkiksi Vihreä Lippu-toiminta) ja
344 toimintakulttuuria. Kehitetään taidekasvatusta ja siihen liittyvää koulutusta
345 varhaiskasvatuksen osana. Varmistetaan, että varhaiskasvatus antaa kaikille hyvän
346 pohjan luku- ja kirjoitustaidon kehittymiselle.
347 ● Korostetaan varhaiskasvatuksessa syrjimättömyyden merkitystä ja
348 vuorovaikutustaitojen opettelua. Tuetaan varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista
349 sukupuolisensitiivisessä ja monikulttuurisessa pedagogiikassa sekä
350 seksuaalikasvatuksessa
351

352 2.3. Rajat ja suuntaviivat yksityiselle varhaiskasvatukselle

353
354 Kasvatusta ja opetusta ei pidä järjestää ensisijaisesti taloudellisen voiton tavoittelemiseksi,
355 vaan paremman lapsuuden ja yhteiskunnan saavuttamiseksi. Tällä hetkellä yksityiset
356 päiväkodit voivat periä kunnallisia korkeampia asiakasmaksuja ja valikoida asiakkaansa.
357 Tämä asettaa lapset keskenään eriarvoiseen asemaan. Yksityisten päiväkotien tulisi toimia
358 kunnallisten kanssa samoilla pelisäännöillä niin lapsivalinnoissa, erityisen tuen
359 tarjoamisessa kuin varhaiskasvatuksen sisällöllisissä tavoitteissakin.

360
361 ● Turvataan perheiden tasa-arvoiset mahdollisuudet saada päiväkotipaikka läheltä
362 kotia.
363 ● Säilytetään kunnallisen palvelun tuotannon enemmistöosuus kunnan palvelun
364 tarjonnassa suhteessa yksityisiin palveluntuottajiin.
365 ● Yksityisen varhaiskasvatuksen tulee toimia samoin laatukriteerein ja sen
366 kustannukset tai maksut eivät saa olla julkista korkeammat. Varmistetaan, että
367 varhaiskasvatuksen henkilöstö työskentelee jatkuvasti koulutustaan vastaavissa
368 tehtävissä myös yksityisissä päiväkodeissa.
369 ● Aina kun on kyse julkisesti rahoitetusta toiminnasta, toiminnan on oltava läpinäkyvää.
370 Kunnan on valvottava niin yksityisen kuin kunnallisen palvelun laatua. Tehdään
371 kuntien palvelusetelitoiminnasta aidosti avointa ja lisätään valvontaa palvelusetelien
372 käytössä.
373

374 3. Perusopetus

375
376 Perusopetusta on pidetty pitkään suomalaisen koulutusjärjestelmän kruununjalokivenä. Sillä
377 on pystytty tuottamaan hyviä oppimistuloksia ja edistämään tasa-arvoa verrattain pienin
378 panostuksin. Tällä hetkellä oppimistulokset ovat kääntyneet laskuun ja tutkimustulokset
379 osoittavat tasa-arvon heikkenemistä. Tarvitaan peruskoulua vahvistava uudistus, jolla
380 päivitetään 50 vuotta vanhat rakenteet tuleville vuosikymmenille.

381 3.1. Reitti varhaiskasvatuksesta koululaiseksi

382

383 Lapsat kasvavat koululaisiksi hyvin eri tahtisesti. Vaikka leikki ei lopu koulun alettua, on
384 monia erilaisia taitoja, joita lapsen on hyvä osata koululaisena. Toisilla herkkyyks lukemaan tai
385 laskemaan oppimiseen syntyy myöhäisemmässä vaiheessa tai esimerkiksi tunteiden ja
386 tahdon sääntelyn opetteluun kannattaa varata enemmän aikaa. Usein myös alku- ja
387 loppuvuoden lapsilla on suuriakin eroja esiopetus- ja kouluikäisinä.

388

389 Koulun aloitusta tulisi joustavoittaa niin, että lapsi voisi siirtyä alkuopetukseen ja siitä 3.
390 luokalle, kun se hänen kehitysvaihettaan parhaiten tukee. Joustavan ryhmittelyn avulla
391 voidaan varmistaa, että nopeampi tai hitaampi eteneminen ei näyttäyty leimaavana, ja
392 samat kaverit säilyvät seuraavanakin vuonna. Tämä tulee huomioida myös
393 opettajankoulutuksessa.

394

395 Toimenpiteet

- 396 • Muutetaan esiopetus kaksivuotiseksi 5 - 6-vuotiaille nykyisen esiopetuksen
397 säädösperustan pohjalta. Puututaan esiopetuksen järjestämisen kipukohtiin
398 varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen nivelvaiheena. Pyrkimyksenä pitää olla
399 lapselle ehyt polku kouluun, johon ei sisälly liikaa vaihdoksia ryhmien, henkilöstön ja
400 opetuspaikan välillä. Koko esiopetuspäivän yhtenäisyys ja laatu tulee turvata.
- 401 • Joustavoitetaan koulutuspolun alkua luomalla säädökset joustavan esi- ja
402 alkuopetuksen (5–8-vuotiaat) toteuttamiselle. Parannetaan edellytyksiä järjestää esi-
403 ja alkuopetusta kokonaisuutena, joka huomioi lasten yksilölliset kehitysvaiheet ja
404 oppimisen valmiudet. Joustavoitetaan menettelyä koulunaloituksen varhentamisessa
405 ja lykkäyksessä ja luodaan vähimmäisosaamisen kuvaukset esiopetuksen ja 2.
406 luokan loppuun.

407

408 3.2. Koulupäivän rakenteeseen aikaa kohtaamiselle

409

410 Vuorovaikutus ja kohtaaminen ovat kaiken inhimillisen toiminnan, myös oppimisen ja kasvun
411 perusta. Koulussa on oltava aikaa kiireettömään, turvalliseen kohtaamiseen, jossa lapsi tai
412 nuori tulee nähdyksi yksilönä. Opettajan on voitava tukea niin hitaammin etenevien
413 oppijoiden kuin nopeampienkin oppimista ja ymmärrettävä erilaisia oppimisen tapoja.

414

415 Tällä hetkellä suomalaisilla lapsilla on verrokkimaita huomattavasti lyhyemmät koulupäivät,
416 ja koulujen harrastustoiminta on pudotettu minimiin. Myös opettajilta on tullut selvä viesti
417 siitä, että oppilaiden yksilölliseen huomiointiin ei ole riittävästi aikaa ja usein aikaa kuluu
418 kohtuuttomasti työrauhan ylläpitämiseen.

419

420 Toimenpiteet

- 421 • Varmistetaan tasa-arvoiset oikeudet opetukseen kaikissa kouluissa. Säädetään lailla
422 opettaja - oppilas -suhdeluvusta sekä riittävästä määrästä johtajia ja esihenkilöitä
423 jokaiseen kouluun. Myös vieraskielisten ja vahvempaa tukea tarvitsevien oppilaiden
424 määrä pitää huomioida mitoituksessa. Yhteisopettajuuden ja joustavan ryhmittelyn
425 avulla voidaan toteuttaa monipuolisia ratkaisuja, silloin kun ne ovat oppilaiden edun
426 mukaisia.
- 427 • Käynnistetään toimenpiteitä oppimistulosten heikkenemisen ja eriytymisen
428 pysäyttämiseksi. Uudistetaan koulupäivän rakenne tukemaan paremmin lapsen

429 oppimista ja hyvinvointia. Korotetaan opetuksen vähimmäistuntimäärää alakouluissa.
430 Vahvistetaan koulujen kerhotoimintaa ja luodaan sille pysyvä rahoitusratkaisu.
431 ● Säädetään aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen velvoittavaksi 1.-2. luokan
432 oppilaille ja vahvistetaan toiminnan laatua. Selvitetään mahdollisuutta vapauttaa
433 pienituloiset perheet maksuista kokonaan. Lisätään aamu- ja iltapäivätoimintaa myös
434 muiden alakouluikäisten kohdalla yhteistyössä harrastus- ja urheiluseurojen kanssa.
435 ● Tuodaan myös taiteen perusopetus nykyistä tasa-arvoisemmin kaikkien saataville
436 vahvistamalla ryhmämuotoisen taiteen perusopetuksen tarjontaa koulupäivien
437 yhteydessä.
438

439 3.3. Jokaiselle perusopetuksesta hyvät eväät eteenpäin

440
441 Oppilaanohjaus on yksi koulun tärkeimmistä toiminnoista. Sen tavoitteena on auttaa
442 oppilaita löytämään toimivia opiskelutapoja sekä informoida ja ohjata opiskelijoita.
443 Koulutuksella on tärkeä rooli myös sosiaalisen liikkuvuuden vahvistamisessa.
444

445 Jokaisen on saatava riittävät eväät perusasteelta toisen asteen koulutukseen ilman, että
446 tarpeettomia katkoksia muodostuu. Erytystä huomiota tulee kiinnittää poikien suurempaan
447 riskiin pudota koulutuksen ulkopuolelle sekä tyttöjen jaksamiseen sekä alavalintojen
448 sukupuolittumiseen ja segregaatioon.
449

450 Toimenpiteet

451 ● Puretaan opiskelu- ja alavalintojen eriytymistä sukupuolen, sosiaalisen ja kulttuurisen
452 taustan perusteella. Vahvistetaan opinto- ja uraohjausta yläkoulussa. Uudistetaan ja
453 yhdenmukaistetaan TET-harjoittelua tukemaan nuorta paremmin opinto- ja
454 urasuunnitelmien tekemisessä ja omien vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden
455 tunnistamisessa. Oppilaanohjauksen resurssit ovat taattava.
456 ● Lisätään yläkouluun oppitunteja ryhmäytymiseen, vuorovaikutustaitojen harjoitteluun
457 ja kiusaamisen ehkäisyyn. Vahvistetaan oppilaille annettavaa tukea myös
458 opiskelutaidoissa, stressinhallinnassa, itsensä johtamisessa ja
459 aikataulusuunnittelussa.
460 ● Toimitaan sen puolesta, että jokainen nuori saa edellytykset toisen asteen opintoihin.
461 Lisätään rahoitusta joustavan perusopetuksen tarjoamiseen. Joustava perusopetus
462 on ryhmämuotoinen, moniammatillinen ja työvaltainen opiskelun muoto, joka auttaa
463 nuoria suorittamaan perusopetuksen loppuun ja löytämään oman suuntansa.
464 Käynnistetään perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheen tukiohjaus- ja
465 kokeilu- ja kehittämishankkeita ehkäisemään koulupudokkuutta.
466 ● Jokaiselle perusopetuksen päättävälle on taattava mielekäs paikka toisen asteen
467 koulutuksessa, valmistavassa koulutuksessa, lisäopetuksessa (10-luokat) tai muussa
468 vastaavassa koulutuksessa, joka tukee toisen asteen opintoihin pääsyä.
469 ● Elvytetään kymppiluokat ehkäisemään koulutuksen ulkopuolelle jäämistä.
470 Mahdollistetaan toisen asteen koulutuksen kurssien opiskelu soveltuvilta osin
471 kymppiluokan yhteydessä.
472 ● Turvataan jokaisen nuoren, myös vaikeasti kehitysvammaisten ja kesken
473 koulutuksen maahan tulleiden oikeus suorittaa perusopetus loppuun. Veloitetaan
474 kunta tarjoamaan perusopetusta nuorelle niin kauan että hän on saavuttanut
475 perusopetuksen oppimäärän ja saanut päättötodistuksen.
476

477

478 3.4. Taataan jokaisen oikeus oppia

479

480 Lasten koulunkäynnin ja oppimisen tuen tarve on ollut kasvussa viime vuosina, mutta tukea
481 on tarjolla aiempaa vähemmän. Yhä useampi vahvempaa tukea tarvitseva oppilas käy
482 koulua yleisopetuksen ryhmässä ilman, että riittävää tukea on kuitenkaan tuotu
483 koululuokkaan oppilaan mukana. Tämä näkyy heikentyneinä oppimistuloksina sekä
484 ongelmina koulujen työrauhassa ja opettajien jaksamisessa. Monien arvioiden mukaan
485 tarvittavan tuen aloittaminen on liian byrokraattista ja tukitoimet riittämättömästi resursoituja.

486

- 487 • Laitetaan kolmiportainen tuki kuntoon. Lisätään resursseja samanaikaisopetukseen,
488 erityisopetukseen ja oppilaanohjaukseen. Lisäksi selvitetään, millä keinoin oppimisen
489 ja koulunkäynnin tukea voitaisiin vahvistaa edellä mainittua paremmin.
- 490 • Erityisoppilaiden tuen suunnittelun tulee lähteä oppilaan kokonaisvaltaisesta
491 hyvinvoinnista. Integrointia ei tule tehdä oppilaan edun vastaisesti. Suunnittelussa
492 tulee ottaa huomioon myös muu oppilasryhmä ja opetusresurssit. Tunnustetaan ja
493 tunnustetaan myös erityiskoulujen ja -luokkien tarve.
- 494 • Tarjotaan kouluille keinoja taata turvallisuus ja työrauha. Taataan koulujen
495 mahdollisuus puuttua niin oppilaisiin kuin henkilökuntaankin kohdistuvaan
496 väkivaltaan, häirintään ja epäasialliseen kohteluun nopeasti yhteistyössä poliisin ja
497 sosiaaliviranomaisten kanssa.
- 498 • Luodaan toimintamalli koulukuntoisuuden luotettavaan ja yksilölliseen arviointiin
499 moniammatillisessa yhteistyössä sekä menettelyyn ja avun varmistamiseen
500 tilanteissa, joissa lapsi tai nuori ei ole koulukuntoinen. Kehitetään kuntouttavaa
501 toimintaa ja vahvistetaan sitä myös taiteen menetelmien avulla.
- 502 • Tiivistetään yhteistyötä koulun ulkopuolisiin kumppaneihin nuorisotyössä,
503 terveydenhoidossa ja sosiaalityössä. Varmistetaan riittävät resurssit etsivälle
504 nuorisotyölle ja koulunuorisotyölle. Varmistetaan, että oppilas saa tarvitsemansa
505 avun ja että tieto nuoren tilanteesta kulkee eri viranomaisten välillä. Selkiytetään
506 tiedonsiirtoa ja salassapitoa koskevia säädöksiä siten, että lapsesta vastuulla olevilla
507 aikuisilla on mahdollisuus saada tarvittavat lapsen tilannetta koskevat tiedot.
508 Parannetaan oppilashuollon henkilöstömitoitusta ja varmistetaan, että palvelut
509 toteutuvat yhdenvertaisesti joka puolella Suomea.
- 510 • Valvotaan esteettömyyden toteutumista kouluilla ja koulupäivän aikana. Turvataan
511 oikeus saada varhaiskasvatusta ja perusopetusta saameksi ja viittomakielellä sekä
512 muilla puhetta korvaavilla kommunikaatiomenetelmillä. Otetaan
513 yhdenvertaisuussuunnitelmat osaksi koulujen arkea ja vahvistetaan opettajien
514 yhdenvertaisuusosaamista.

515

516 3.5. Ehkäistään koulutuksen eriytymistä

517

518 Peruskoululla on äärimmäisen tärkeä tehtävä laadukkaan ja maksuttoman koulutuksen
519 tarjoamisessa kaikille, riippumatta sosioekonomisesta asemasta. On tärkeää, että kaikki
520 saavat aloittaa koulun samoista lähtökohdista, sillä tämä vähentää eriarvoisuutta
521 yhteiskunnassa.

522

523 Kaikessa koulutuksessa ja kasvatuksessa tasa-arvo, laatu ja tulokset ovat paljolti kiinni siitä,
524 miten opetus paikallisesti pystytään järjestämään. Valitettavasti kuntien edellytykset järjestää
525 esimerkiksi perusopetusta ovat hyvin erilaisia. Laatuerot ovat kasvaneet kuntien ja koulujen

526 välillä sekä koulujen sisällä. Näitä eroja on korjattava rahoituksen keinoin ja kannustamalla
527 kuntia alueiden segregaaation ehkäisemiseen.

528

529 Toimenpiteet

- 530 • Tasataan koulueroja myöntämällä erityistukea esimerkiksi alhaisen jatko-opintoihin
531 hakeutumisen tai pääsyn, heikkojen oppimistulosten tai väestön keskimääräistä
532 suuremman työttömyyden tai maahanmuuttajien osuuden perusteella.
- 533 • Ehkäistään koulujen ja luokkien eriytymistä. Järjestetään painotettua opetusta entistä
534 enemmän lähikoulussa halukkaille oppilaille jakamatta oppilaita eri luokille sen
535 perusteella. Tuetaan koulujen pedagogisia painotuksia. Painotuksilla voidaan lisätä
536 myös lähikoulujen vetovoimaa alueilla, joilta hakeudutaan erityisen paljon muualle.
- 537 • Varmistetaan turvallinen koulumatka kaikille. Lapsille, jotka asuvat useammassa
538 osoitteessa, pitää taata koulumatkatuki tai koulukuljetukset molemmista osoitteista.
- 539 • Tuetaan toisen kotimaisen kielen ja vähemmistökielisten oppimateriaalien tuotantoa.

540

541 3.6. Perusopetus luo tulevaisuuden osaamista

542

543 Peruskoulun tehtävänä on herättää oppilaissa uteliaisuutta ja kiinnostusta oppimiseen.

544 Pääpainopisteen tulee olla laaja-alaisen osaamisen ja sivistyksen edistäminen tulevaisuutta
545 ja jatko-opintoja varten. Oppiainekohtaisten sisältöjen tehtävänä on tukea tätä tavoitetta.

546

547 Koulu on pienoismalli yhteiskunnasta, jossa toistuvat yhteiskunnalliset arvot ja toimenpiteet.

548 Koulun tulisi olla myös olla edelläkävijä, joka kasvattaa vastaamaan tulevaisuuden

549 haasteisiin. Koulun tulee tukea oppilaan oppilaan henkistä kasvua, itsetunnon vahvistumista,
550 ekososiaalisen sivistyksen kehittymistä ja kehittää laaja-alaisia sekä oppiainekohtaisia tietoja
551 ja taitoja.

552

553 Toimenpiteet

- 554 • Tarjotaan opettajille laadukasta täydennyskoulutusta ilmastonmuutoksen torjunnasta
555 ja kestävään elämäntapaan kasvattamisessa. Kestävään elämäntapaan
556 kasvattaminen edellyttää niin tiedollisen ymmärryksen kuin ongelmanratkaisukyvyyn ja
557 eettisen ajattelun tukemista.
- 558 • Tuodaan yhteiskuntaoppia ja historiaa opetukseen jo peruskoulun alimmilla luokilla.
559 Tuetaan oppilaiden kasvamista yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja osallistumiseen.
560 Kannustetaan oppilaita osallistumaan päätöksentekoon niin koulussa kuin
561 yhteiskunnallisesti. Tarjotaan opetusta vastuullisesta kuluttajuudesta ja
562 henkilökohtaisen talouden hallinnasta. Edellytetään kouluilta yhteistyötä
563 nuorisovaltuuston kanssa.
- 564 • Tuetaan positiivisten asenteiden ja pystyvyysuskomusten kehittymistä matemaattis-
565 luonnontieteellisiä aineita kohtaa pedagogiikkaa uudistamalla.
- 566 • Turvataan hyvä lukutaito jokaiselle ja vahvistetaan opettajien taitoa lukutaidon
567 tukemisessa. Tarjotaan tukiovetusta ja lukiryhmiä jo alakoulun alusta lähtien.
568 Vahvistetaan koulujen ja kirjastojen yhteistyötä. Veloitetaan kunnat laatimaan
569 suunnitelma lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaidon kehittämiseksi.
- 570 • Toisen kotimaisen kielen tulee myös tulevaisuudessa olla kaikille pakollinen osa
571 opetussuunnitelmaa. Tuetaan lisäksi saamen- ja viittomakielisen kulttuuriperinnön
572 jatkuvuutta ja tulevaisuutta.
- 573 • Tuetaan varhennetun kieltenopetuksen laadukasta toteuttamista ja opettajien
574 osaamista alkuopetuksen kieltenopetuksessa.

- 575 ● Laaditaan Kansallinen digitaitojen kehittämissuunnitelma, jolla ehkäistään oppilaiden
576 taustasta johtuvaa digitaitojen eriytymistä ja edistetään digitaalisten välineiden
577 tarkoituksenmukaista käyttöä opetuksessa.
578 ● Korvataan uskonnonopetus yhteisellä katsomusaineella, joka keskittyy erilaisten
579 uskontojen ja elämänkatsomusten ymmärtämiseen. Varmistetaan jokaiselle oppijalle
580 taito kunnioittaa yksilöllisiä arvovalintoja sekä luoda niiden pohjalta omaa elämää
581 koskevia ratkaisuja.
582 ● Jatketaan Liikkuva koulu -hankkeen tukemista ja tulosten jalkauttamista jokaiseen
583 kouluun. Poistetaan sukupuoleen perustuvat ryhmäjaot kaikista aineista. Myös
584 liikunnassa oppilaan tulee voida kokeilla kaikkea opetussuunnitelmaan kuuluvaa
585 liikuntaa sukupuolesta riippumatta.
586 ● Terveystiedon opetuksessa tulee korostua terveellinen, kestävä elämäntapa ja
587 valinnat. Fyysisen terveyden lisäksi opetuksessa tulee painottaa myös
588 mielenterveyttä. Seksuaalikasvatuksen osuutta pitää vahvistaa ja siinä tulee
589 painottaa suostumuksellista kanssakäymistä ja positiivista kehonkuvaa.
590

591 4. Toisen asteen koulutus

592 4.1. Toisen asteen koulutus kuuluu kaikille

593

594 Toisen asteen koulutus on tehokas keino pitää nuori aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.
595 Kaikille nuorille on turvattava toisen asteen koulutus, eikä koulutuspolku saa olla
596 riippuvainen perheen taloudellisesta asemasta. Toisen asteen koulutuksesta on tehtävä
597 aidosti maksutonta. Kehitetään koko toisen asteen koulutusta kokonaisuutena, rinnakkain, ei
598 erillisinä saarekkeina.
599

600 Kaikki eivät ole välttämättä valmiita siirtymään toiselle asteelle ikätovereidensa kanssa
601 samaan aikaan. Nuorelle on oltava tarjolla erilaisia reittejä ja valmentavia koulutuksia, joiden
602 avulla siirtymistä voidaan tukea. Koulutuksen järjestäjillä on oltava velvoite pitää huoli
603 riittävästä tarjonnasta, ja nuorelle tarjonnan on näyttydyttävä selkeänä.
604

605 Toisella asteella on tarjottava moniammatillisena yhteistyönä opiskelua tukevia tukitoimia,
606 mm. opinto-ohjausta, erityisopetusta, kuraattorin ja psykologin palveluja.
607

608 Toimenpiteet

- 609 ● Taataan jokaiselle mielekäs aloituspaikka toisen asteen koulutuksessa ja
610 varmistetaan, että koko ikäluokka käy perusasteen jälkeisen koulutuksen.
611 ● Vahvistetaan koulutuksen järjestäjien vastuuta huolehtia opiskelijoiden opintojen
612 sujuvuudesta, opiskelun mielekkyydestä ja hyvinvoinnista laajentamalla
613 oppivelvollisuutta toisen asteen koulutukseen. Ensiasteleena tätä kohti säädetään
614 koulutuksen järjestäjien velvollisuudesta huolehtia, että jokaisella alueen nuorella on
615 paikka, jossa opiskella perusasteen jälkeen. Nuorelle, joka ei saa tai ota vastaan
616 opiskelupaikkaa lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa perusopetuksen
617 päätyttyä, säädetään velvoittavaksi osallistua valmistavaan koulutukseen,
618 perusopetuksen lisäopetukseen, työpajatoimintaan, kansanopiston pitkän linjan
619 koulutuksiin tai muihin soveltuviin opintoihin.
620 ● Turvataan monipuolinen kurssivalikoima ja yksilölliset opintopolut.
621 ● Tehdään toisen asteen opiskelusta aidosti maksutonta. Luovutaan ylioppilaskokeiden
622 tutkintomaksuista ja edistetään opiskelijalle maksuttoman materiaalin ja työvälineiden

- 623 käyttöönottoa sekä materiaalien lainattavuutta ja yhteiskäyttöä toisella asteella.
- 624 Säilytetään opettajien mahdollisuus valita käyttämänsä oppimateriaali.
- 625 ● Varmistetaan, että jokaisella oppilaitoksella on riittävästi resursseja opetuksen
- 626 toteuttamiseen.
- 627 ● Parannetaan maahanmuuttajien jatko-opintovalmiuksia lisäämällä opinto-ohjausta ja
- 628 monialaista yhteistyötä perheiden kanssa.
- 629 ● Järjestetään peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheessa sekä toisen ja korkea-
- 630 asteen välillä valmentavaa ja kuntouttavaa koulutusta tukemaan esimerkiksi
- 631 kielitaidon kehittymistä tai oppimisvaikeuksien voittamista.
- 632 ● Huolehditaan siitä, että terveys- ja oppimisen ongelmista kärsivät lapset ja nuoret
- 633 saavat lain takaamat oppimisen tukipalvelut asuinpaikasta riippumatta.
- 634 ● Luovutaan sukupuoleen perustuvista ryhmäjaosta kaikessa opetuksessa.
- 635 ● Tehdään oppimisympäristöistä ja opetusmenetelmistä saavutettavia ja esteettömiä.
- 636 ● Vähennetään erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ja opiskelijoiden keskittämistä ja
- 637 turvataan jokaisen koulun kyky tarjota riittävää tukea esimerkiksi vahvistamalla
- 638 opettajien erityispedagogiikan osaamista sekä varmistamalla resurssiopettajien ja
- 639 koulunkäyntiavustajien riittävä määrä.
- 640 ● Poistetaan vanhempien tulojen vaikutus itsenäisesti asuvien 17-vuotiaiden toisen
- 641 asteen opiskelijoiden opintotuesta. Korotetaan opintorahan suuruutta ja puretaan
- 642 lainapainotteisuutta. Poistetaan velvoite nostaa opintolainaa ennen oikeutta
- 643 toimeentulotukeen. Pitkällä aikavälillä kaikille yhteinen perustulo tekee
- 644 opintotukijärjestelmän tarpeettomaksi.
- 645 ● Kohdennetaan nuorisotyöttömyyden vähentämiseen tarkoitetut resurssit tehokkaiksi
- 646 havaittuihin keinoihin, kuten työmarkkinatuella rahoitettuihin harjoitteluihin ja
- 647 työssäoppimismahdollisuuksiin. Varmistetaan samalla, että nuorisotakuun tavoitteita
- 648 tukevat peruspalvelut, kuten koulutus- ja terveyspalvelut, ovat riittävästi resursoituja.
- 649 ● Turvataan peruskoulun ja toisen asteen oppilas- ja opiskelijahuollon resursointi.
- 650 Kehitetään ohjaus- ja tukipalveluita niin, että jokainen opiskelija saa riittävästi
- 651 tarvitsemaansa henkilökohtaista ohjausta. Jokaista kahtasataa opiskelijaa kohden on
- 652 oltava täysipäiväinen opinto-ohjaaja.
- 653 ● Turvataan terveysongelmista ja oppimisvaikeuksista kärsivien mahdollisuus
- 654 koulutukseen parantamalla oppimisen tukipalvelujen, kuten koulu- ja
- 655 opintopsykologien ja koulukuraattorien, saatavuutta ja laatua.
- 656 ● Vahvistetaan monialaista yhteistyötä kunnan eri toimialojen välillä. Peruskouluissa,
- 657 ammatillisessa koulutuksessa ja lukioissa tulee olla läsnä nuoriso-, sosiaali- ja
- 658 terveystoimen edustajat, jotka tekevät säännöllistä ja tehokasta yhteistyötä opettajien
- 659 kanssa.
- 660 ● Päivitetään lukion rahoitusjärjestelmää koulutuksen saavutettavuutta tukevaksi
- 661 muuttamalla pienten lukioiden lisä saavutettavuuskorotukseksi. Poistetaan
- 662 rahoituslaista yksikköhintaan tehtävä leikkaus, ja katkaistaan säästöjen
- 663 kertautuminen poistamalla toteutuneiden kustannusten vaikutus keskimääräiseen
- 664 yksikköhintaan.
- 665 ● Turvataan vammaisille mahdollisuus jatko-opintoihin eläkkeelle siirtymisen sijaan
- 666 sekä huolehditaan, että vaikeasti kehitysvammaisille on riittävästi toisen asteen
- 667 opiskelupaikkoja.
- 668

669

670 4.2. Laadukas opetus, monipuolinen opiskelu

671

672 Opetuksen laatua on seurattava kaikissa toisen asteen oppilaitoksissa. Koulutuksen
673 kehittäminen on koulu yhteisön yhteinen, jatkuva prosessi. Hyvät edellytykset laadukkaalle
674 koulutukselle antavat tehtäviinsä koulutetut opettajat, monipuolinen kurssitarjonta sekä
675 vahva osallisuuskulttuuri oppilaitoksessa.

676

677 Vahvistetaan koulutuksen kansainvälisyyttä. Tehdään kielten opiskelusta nykyistä
678 monipuolisempaa tukemalla englannin sijaan vähemmän opiskeltujen kielten, kuten ranskan,
679 saksan, espanjan, venäjän ja kiinan, opetusta. Tuetaan muuta kuin suomea tai ruotsia
680 äidinkielenään puhuvien mahdollisuus osallistua toisen asteen koulutukseen ja suorittaa
681 tutkinto.

682

683 Toimenpiteet

684

- Varmistetaan ammatillisissa opinnoissa riittävä lähiopetuksen sekä muun opettajan
685 antaman opetuksen ja vuorovaikutuksen määrä osaamispistettä kohden.

686

- Ylioppilastutkinnon kaikkiin kokeisiin tulee sisältyä oppiainerajat ylittäviä tehtäviä.

687

Tutkinnossa tulee arvioida oppimistaitojen kehittymistä sekä lukiokoulutuksen
688 yleissivistävien tavoitteiden toteutumista.

689

- Varmistetaan, että oppimisen taitoja kehittäviä kokonaisuuksia sisältyy kaikkiin toisen
690 asteen opintoihin.

691

- Taataan peruskoulussa ja toisella asteella mahdollisuus opiskella vähintään kahta
692 vierasta kieltä sekä saada suomi tai ruotsi toisena kielenä opetusta.

693

- Lisätään englanninkielistä opettajankoulutusta ja kasvatetaan kansainvälisten
694 luokkien määrää.

695

- Sisällytetään toiselle asteelle kansainvälistymisjakso, jonka voi toteuttaa joko
696 ulkomailla tai kotimaassa. Tehostetaan ulkomailla suoritettujen opintojen,
697 työssäoppimisen ja työkokemuksen hyväksilukemista opinnoissa.

698

- Sisällytetään opetukseen työelämätaitoja ja yrittäjyyskoulutusta.

699

- Lisätään lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten vuorovaikutusta ja yhteistyötä
700 paikallisten toimijoiden, yrittäjien ja järjestöjen kanssa mm. kestävän kehityksen ja
701 globaalikasvatuksen kysymyksissä.

702

- Sisällytetään tieto- ja viestintätekniikan taitojen kehittäminen ja ohjelmointi osaksi
703 jokaista koulutusastetta varhaiskasvatuksesta lähtien. Varataan perus- ja toisella
704 asteella aikaa pelkästään tieto- ja viestintätekniikkaan liittyvien taitojen opetteluun.

705

- Siirrytään eriytetystä oman uskonnon opetuksesta kaikille opiskelijoille yhteiseen
706 katsomusaineeseen.

707

- Tasoitetaan oppilaitosten ja opetustarjonnan alueellisia eroja verkko-
708 opintomenetelmillä.

709

- Kehitetään mahdollisuutta suorittaa toisen asteen opinnot yhdistelmä tutkintona, jossa
710 opiskellaan neljässä vuodessa sekä ammatillinen että yleissivistävä koulutus.

711

Kartoitetaan parhaat käytännöt yhdistelmä tutkintojen järjestämisestä ja edistetään
712 niiden käyttöönottoa koko maassa. Parannetaan opiskelijoiden mahdollisuuksia
713 suorittaa myös yksittäisiä opintojaksoja yli duaalimallin.

714

- Lisätään alueellisesti lukioiden, aikuiskoulutuksen, ammatillisten oppilaitosten ja
715 aikuiskoulutuskeskusten välistä yhteistyötä. Opinto-ohjauksen tulee tarvittaessa
716 ulottua myös oppilaitosrajojen yli, ja siirtymis- ja hyväksilukumahdollisuuksia eri
717 oppilaitosten välillä on parannettava. Eri opintopolkujen rahoitusta ei pidä yhdistää,
718 vaikka koulutuksen järjestäjä olisi yhteinen.

- 719 • Toisen asteen oppilaitosten opiskelijakunnat on otettava aidosti mukaan koulua
720 koskevaan päätöksentekoon.
721 • Luodaan valtakunnallinen opiskelijapalautejärjestelmä kaikkiin koulutusmuotoihin.
722

723 4.3. Sujuva siirtyminen korkeakouluopintoihin

724

725 Toisen asteen ja korkeakoulujen, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen, välistä rajaa on
726 madallettava tekemällä toisen asteen opintojen aikana suoritettavista opinnoista
727 varteenotettava väylä kolmannelle asteelle.
728

729 On tärkeää turvata kaikkien toisen asteen opinnot suorittaneiden jatko-opintokykyisyys – ei
730 vain -kelpoisuus – huolehtimalla opintojen laadukkuudesta ja erityisesti yleissivistävien
731 opintojen asianmukaisesta opetuksesta. Kaikkia toisen asteen tutkinnon suorittaneita on
732 kohdeltava tasapuolisesti korkeakouluihin haettaessa. Ylioppilastutkinnon ei pidä antaa
733 viedä liikaa tilaa korkeakouluhauissa eikä hakuvaatimusten vaikuttaa sen
734 yleissivistävyyteen, vaan säilytetään useampia väyliä kohti korkeakouluja.
735

736

736 Toimenpiteet

- 737 • Mahdollistetaan, että korkeakouluopintoja voi suorittaa jo toisen asteen opintojen
738 aikana. Tehdään näistä opinnoista varteenotettava reitti korkeakouluopintoihin.
739 • Varmistetaan, että korkeakouluopiskelu on yhtä mahdollista niin lukiosta kuin
740 ammatillisesta oppilaitoksesta valmistuneille tukemalla opiskelutaitojen kehittymistä
741 ja tarjoamalla riittävän laajat yleissivistävät opinnot. Laajennetaan oppimistulosten
742 arviointia myös ammatillisen koulutuksen yhteisiin tutkinnon osiin.
743 • Sekä ammatillista tutkintoa että ylioppilastutkintoa hyödynnetään korkeakoulujen
744 opiskelijavalinnoissa. Pääsykoereitti säilytetään varteenotettavana väylänä
745 korkeakouluun.
746 • Tuetaan aliedustettuja ryhmiä korkeakouluopintoihin hakeutumisessa esimerkiksi
747 järjestämällä valmentavia opintoja maahanmuuttajataustaisille nuorille, purkamalla
748 tiettyjen alojen sukupuolittuneisuutta sekä varmistamalla, että vammaisuus ei estä
749 opintojen suorittamista.
750 • Varmistetaan, että suomi tai ruotsi toisena kielenä -ylioppilaskokeen suorittaneet ovat
751 samalla viivalla suomi tai ruotsi äidinkielenä -kokeen suorittaneiden kanssa
752 korkeakouluihin hakiessaan.
753 • Turvataan ammatillisen koulutuksen käyneiden jatko-opintokykyisyys. Yleissivistävien
754 aineiden opetusta tulee antaa alansa koulutuksen saanut opettaja.
755 • Tuetaan välivuoden viettäjiä tarjoamalla maksuttomia avoimen korkeakoulun
756 opintoja.
757

757

758 5. Korkeakoulutus

759

760 Korkeakoulutus luo yhteiskuntaan uutta osaamista, sivistystä ja rakentaa sen
761 uudistumiskykyä, mikä on välttämätöntä tilanteessa, jossa maailma muuttuu nopeammin
762 kuin koskaan ennen. Siksi korkeakoulujen toiminnan tulee perustua vahvaan autonomiaan,
763 itsehallintoon ja tieteelliseen vapauteen: Liian ohjauksen sijaan korkeakouluille tulee antaa
764 vapaus vaikuttaa tulevaisuuteen. Ministeriön ohjausta tulee vähentää autonomian piiriin
765 kuuluvissa asioissa, kuten opetuksen sisällöissä ja opiskelijavalinnassa.
766

766

767 Tulevina vuosina yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulee ottaa nykyistä laajemmin
768 vastuuta jatkuvasta oppimisesta sekä korkeakoulutettujen työntekijöiden tutkintojen
769 ajantasaistamisesta ja täydentämisestä. Nämä tehtävät tulee ottaa huomioon rahoituksessa
770 ja tulosten seurannassa. Täydennyskoulutuksen merkitys tulee kasvamaan tulevina vuosina,
771 ja sille pitää suunnitella selkeät rahoitusmekanismit, jotta oman osaamisen täydentäminen
772 on kaikille aito, tasa-arvoinen mahdollisuus.

773

774 Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteydet työelämään ovat olennaiset kaikilla tasoilla:
775 tutkintoalojen mitoituksessa, opintojen sisällöissä, tutkimuksen kaupallistamisessa. Samalla
776 tulee muistaa, että opintoja ei voi suunnitella vain näköpiirissä olevia ammattikuvia varten
777 vaan opiskelulla on maailmaa muuttava ja sivistystä rakentava rooli. Tätä varten tutkintojen
778 on oltava joustavia, ja niiden on mahdollistettava sekä jatkuva kehittyminen että kriittinen
779 ajattelu, jota tarvitaan yhä moniulotteisempien eettisten kysymysten käsittelyyn niin
780 teknologisten uudennosten kehittämisessä kuin ympäristökysymysten ja ihmisyhteisöjen
781 toiminnassa. Ihmiskunnan suurten kysymysten ratkaisemisessa kulttuurien, käyttäytymisen
782 ja ajattelutapojen tutkimus ja tuntemus korostuvat entisestään.

783

784 5.1. Ovet auki korkeakoulutukseen

785

786 Suomalaisnuorten koulutustaso on käännettävä taas nousuun ja kymmenien tuhansien
787 opiskelemaan haluavien seisottaminen korkeakoulun jonotuslistalla saatava loppumaan.
788 Tavoite 50 % korkeakoulutusasteesta 25–34-vuotiailla vuoteen 2030 mennessä on hyvä,
789 mutta se ei toteudu valintamenetelmiä muuttamalla, alanvaihtajia syyllistämällä tai
790 maksullisuuden lisäämisellä, vaan vaatii nykyisten koulutusmäärien kriittistä tarkastelua ja
791 useamman sisäänpääsyväylän luomista.

792

793 Korkeakoulujen opiskelijavalinnan tarkoituksena on ohjata kullekin alalle
794 tarkoituksenmukainen määrä soveltuvimpia ja motivoituneimpia opiskelijoita.
795 Aloituspaikkamäärien tulee vastata yhteiskunnan tarpeita ja perustua laadukkaisiin
796 ennusteisiin alan työllisyydestä, mutta huomioida kuitenkin korkeakoulutuksen uutta työtä
797 luova luonne. Koulutuksen järjestämisestä aiheutuvien kustannusten tai alan sisäisen
798 palkkakehityksen ei tule olla määrävä tekijä aloituspaikoista päätettäessä. Korkeakouluille
799 tulee tarjota nykyistä joustavimmat mahdollisuudet tehdä muutoksia aloituspaikkojen
800 määrään itse.

801

802 Opiskelijavalintajärjestelmä ei saa aiheuttaa ylimääräistä kitkaa opintojen nivelvaiheisiin tai
803 estää opiskelijoiden uudelleensuuntautumista. Pääsykokeen tulee edelleen säilyä aidosti
804 mahdollisena väylänä korkeakouluopintoihin, mutta soveltuville aloille voidaan opiskelijoita
805 valita myös toisen asteen menestyksen perusteella. Tuplatestausta tulee välttää ja
806 pääsykokeen tulee perustua ulkoluvun sijaan aineiston soveltamiseen sekä alalle
807 soveltuvuuden varmistamiseen. Opiskelijavalinnan ei tule suosia ensi kertaa hakevia eikä
808 ylioppilastutkinnon suorittaneita, ja keinotekoisesta korkeakouluhausta työttömyysturvan
809 saamisen ehtona tulee luopua.

810

811 Erillisvalinnan tulee olla korkeakouluille aidosti mahdollinen väylä ottaa sisään alaa vaihtavia
812 tai muutoin jo aiemmin opiskelleita hakijoita, eikä sen tule vähentää päävalinnassa
813 hyväksyttävien hakijoiden määrää. Kannustetaan korkeakouluja kehittämään muualla
814 hankitun osaamisen tunnistamista sekä muutoin helpottamaan siirtymiä korkeakoulujen
815 sisällä ja niiden välillä. Erityisesti alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon välillä tulee

816 pystyä siirtymään joustavasti koulutusohjelmasta toiseen. Opinto-oikeus tulee kuitenkin
817 yliopistoissa myöntää edelleen suoraan maisterintutkintoon asti.
818
819 Ylioppilaskuntien ja ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntien asema osana demokraattista
820 korkeakoulu yhteisöä ja niiden mahdollisuus edustaa kaikkia opiskelijoita tulee säilyttää.
821 Niiden rahoitusta ei pidä sitoa yliopistolta tai ammattikorkeakoululta saatavaan rahoitukseen
822 eikä muuttuvaan valtion budjettirahoitukseen, vaan myös ammattikorkeakoulupuolella tulee
823 tarjota mahdollisuus kerätä automaatiojäsenyyteen perustuvaa jäsenmaksua.
824 Jäsenmaksujen tulee kuitenkin olla maltillisen suuruiset ja niihin on voitava hakea
825 maksuhelpotusta.

826
827 Toimenpiteet

- 828 • Lisätään korkeakoulujen aloituspaikkamäärää ja resursseja tuntuvasti tarve-
829 ennusteiden perusteella, kunnes kasaantunut hakijapaine on purkaantunut.
- 830 • Vahvistetaan korkeakoulujen autonomiaa opiskelijavalinnasta päätettäessä ja
831 poistetaan vaatimukset ensikertalaiskiintiöistä sekä ylioppilastutkinnon perusteella
832 valittavien kiintiöistä.
- 833 • Käytetään eri aloilta valmistuneiden laadullista työllistymistä mittarina yliopistojen
834 opiskelijamääriä koskevassa päätöksenteossa.
- 835 • Poistetaan pakkohaku alle 25-vuotiaiden työmarkkinatuen saamisen ehdoista.
- 836 • Mahdollisestaan maksuton avoin korkeakoulutus erityisesti toisen asteen
837 päättäneille, ilman opiskelupaikkaa jääneille nuorille.
- 838 • Säädetään ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntiin automaatiojäsenyys.

839

840 5.2. Ennakoitava ja joustava rahoitus

841

842 Korkeakoulujen rahoitus tulee pitää vakaana siten, että yliopistot ja ammattikorkeakoulut
843 voivat suunnitella toimintansa pitkäjänteisesti. Äkilliset budjettileikkaukset, muuttuvat
844 vaatimukset ja hanke pohjaiseksi pirstottu rahoitus aiheuttavat turhaa lisätyötä eivätkä
845 kunnioita korkeakoulujen autonomiaa. Rahoituksen taso tulee korjata mahdollisimman
846 lähelle viimeisiä leikkauksia edeltänyttä tasoa, sen side indeksiin tulee palauttaa ja
847 rahoitusmalleja selkeyttää merkittävästi. Tutkintojen määrään korkeakoulujen rahoitusta
848 määrittävänä tekijänä on suhtauduttava maltillisesti.

849

850 Luodaan Suomen korkeakouluista yhtenäinen alustamainen verkosto, jossa opiskelija voi
851 valita opintojaksoja vapaasti riippumatta kotikorkeakoulustaan. Uudistetaan rahoitusmallia
852 niin, että se perustuu pysyvään perusrahoitukseen ja palkitsee tutkintojen sijaan tuotetuista
853 opintojaksoista. Näin korkeakouluille luodaan kannuste tarjota opetusta myös muiden
854 korkeakoulujen opiskelijoille sekä osa-aikaisesti opiskeleville. Korkeakoulujen rahoituksen ei
855 tule ohjata niitä kilpailemaan keskenään resursseista ja aloituspaikkamääristä vaan
856 kannustaa saavuttamaan omalla alallaan paras mahdollinen koulutuksen ja tutkimuksen taso
857 ja tekemään yhteistyötä. Yhteistyön avulla päällekkäisyyttä voidaan tarvittaessa purkaa
858 hallitusti ja tarkoituksenmukaisesti, eikä tehtävistä luopuminen tarkoita suoraan rahoituksen
859 vähenemistä.

860

861 Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on toisistaan poikkeava tehtäväkenttä ja oma
862 paikkansa yhteiskunnan kehittämisessä, ja niistä tulee jatkossakin säädellä erillisillä
863 lainsäädännöillä. Vahvistetaan näitä erilaisia profiileja entisestään, mutta mahdollistetaan
864 yhteistyön lisääminen ja tutkinnon rakentaminen kummankin korkeakoulutyypin tarjoamista
865 sisällöistä. Tutkinnon pakolliset osuudet on kuitenkin pystyttävä suorittamaan siinä

866 korkeakoulussa ja tutkinto-ohjelmassa, johon opiskelija on hakenut. Opiskelijan tulee voida
867 liikkua vapaasti korkeakoulun sisällä ja niiden välillä ja rakentaa tutkintonsa haluamallaan
868 tavalla ilman ylimääräistä lupabyrokratiaa tai maksuja.

869

870 Korkeakouluverkon laajuuden, alatarjonnan ja yksiköiden sijaintien tulee seurata
871 opiskelijoiden kysyntää, väestön keskittymistä ja soveltuvin osin vastata alueen
872 työvoimatarpeeseen.

873

874 Toimenpiteet

- 875 ● Toteutetaan kaikkien korkeakoulujen yhteinen opetustarjonnan jakamisen alusta,
876 jonka kautta kursseille voidaan ottaa opiskelijoita riippumatta siitä, missä
877 korkeakoulussa he ovat kirjoilla.
- 878 ● Uudistetaan korkeakoulujen rahoitusmalleja vähentämällä indikaattorien määrää ja
879 lisäämällä kiinteä ja merkittävän kokoinen perusrahoitusosuus sekä tuotettuihin
880 opintojaksoihin perustuva rahoituselementti.
- 881 ● Vahvistetaan ammattikorkeakoulujen autonomiaa kehittämällä niiden hallintomallia
882 julkisoikeudellisten yliopistojen kaltaiseksi.
- 883 ● Lisätään väyliä ja tapoja hyväksilukea aiempia opintoja yli sektorirajojen ja
884 helpotetaan alan vaihtamista korkeakoulun sisällä tai niiden välillä. Mahdollistetaan
885 rahoituksessa erillisvalinnan lisääminen sen kaventamatta päävalinnan
886 paikkamäärää.
- 887 ● Vahvistetaan mahdollisuuksia työn ja opiskelun yhteensovittamiseen huomioimalla
888 osa-aikainen opiskelu korkeakoulujen rahoitusmallissa ja tavoitteellisissa
889 suoritusajoissa.

890

891 5.3. Kansainvälisyys on mahdollisuus, ei kustannus

892

893 Korkeakoulumaailman globalisoituessa kansainväliset yhteydet muuttuvat yhä tärkeämmiksi
894 niin opiskelijoiden, opetushenkilökunnan kuin tutkijoiden näkökulmasta. Luontevaa ja omalla
895 alalla kehittymistä tukevaa kansainvälistymistä on tuettava ja se on voitava sisällyttää
896 tutkintoon ja työtehtäviin. Kansainvälistä yhteistyötä voidaan tehdä myös kotikampuksella
897 avaamalla ovet Suomen ulkopuolelta tuleville osaajille. Siksi englannin kielen on soveltuvin
898 osin oltava yhtä luonteva käyttökieli opiskelussa ja tieteessä kuin suomen tai ruotsin,
899 samalla kuitenkin huolehtien siitä, että kotikielämme pysyvät käytössä tieteen kielinä.

900

901 Opiskelijoiden liikkuvuutta on parannettava esimerkiksi kehittämällä ja tukemalla sekä
902 Suomeen että maailmalle suuntautuvaa opiskelijavaihtoa, sisällyttämällä kaikkiin
903 korkeakoulututkintoihin kansainvälistymisjakso ja helpottamalla muualla suoritettujen
904 opintojen sisällyttämistä tutkintoihin. Ulkomailla opiskelun ja harjoittelun tulee aina olla
905 mahdollista opintojen edistämisen kannalta, ja harjoittelusta tulee saada asianmukainen
906 korvaus.

907

908 EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille säädetyt lukukausimaksut edustavat
909 politiikkaa, joka asettaa opiskelijat keskenään epätasa-arvoiseen asemaan ja vähentää
910 kansainvälisten huippuosajien kiinnostusta Suomessa opiskeluun. Maksut eivät toistaiseksi
911 ole tuottaneet korkeakouluille niiden käyttöönotossa haettua lisäarvoa, vaan lähinnä
912 lisänneet hallinto- ja markkinointikuluja. Lukukausimaksuista on toteutettava riippumaton
913 vaikutusten arviointi. Vihreät kannattaa maksutonta korkeakoulutusta kaikille opiskelijoille.

914

915 Kansainvälisten osaajien potentiaali on huomioitava myös maahanmuuttajien
916 koulutusmahdollisuuksissa, ja heidän osaamisensa tunnistamista on helpotettava.
917

918 Toimenpiteet

- 919 ● Poistetaan lukukausimaksut kaikilta opiskelijoilta. Teetetään joka tapauksessa nyt
920 käytössä olevista maksuista riippumaton vaikutusten arviointi.
- 921 ● Sisällytetään toiselle asteelle ja korkeakouluopintoihin kansainvälistymisjakso, jonka
922 voi toteuttaa joko ulkomailla tai kotimaassa
- 923 ● Tehostetaan ulkomailla suoritettujen opintojen, työssäoppimisen ja työkokemuksen
924 hyväksilukemista opinnoissa
- 925 ● Suomi edistää aktiivisesti palkattomien harjoittelujen poistamista kaikilla EU-tasoilla.
926

927 5.4. Opiskelukyky ja toimeentulo turvattava kaikissa tilanteissa

928

929 Korkeakouluopiskelijoihin kohdistuu jatkuvasti kasvava paine niin koulutuksen järjestäjän,
930 toimeentulon hankkimisen kuin tulevan työelämän taholta. Opiskelijoiden kokema stressi ja
931 stressiperäiset mielenterveysongelmat ovat tutkimusten mukaan lisääntyneet
932 huolestuttavasti erityisesti viime vuosina. Turvaamalla riittävän toimeentulon ja laadukkaat
933 terveystalvet varmistamme, että opiskelijat eivät pala loppuun opintojen aikana, vaan
934 siirtyvät työelämään työkykyisinä.

935

936 Opintojen aikaisen toimeentulon tukijärjestelmän tarkoitus on mahdollistaa täysipäiväinen
937 opiskelu. Tuen tulee riittää elämisen kustannusten kattamiseen, sillä mitään ihmisryhmää ei
938 tule pakottaa elämään lainarahalla. Tuen myöntämisperusteiden tulee olla yksinkertaiset,
939 ennustettavat ja sellaiset, että ne kannustavat ja tukevat opintojen jatkamiseen kaikissa
940 tilanteissa. Jatkuva uhka toimeentulon menettämisestä lisää korkeakouluopiskelijoiden
941 kokemaa stressiä tarpeettomasti, kohtelee terveysongelmista kärsiviä epätasa-arvoisesti
942 eikä ole oikea keino nopeuttaa opintoja. Perustulo ilman sidettä opintojen etenemiseen on
943 ideaali tapa mahdollistaa opintojen aikainen toimeentulo missä tahansa elämänvaiheessa.
944

945

946 Opiskelijaterveydenhuollon tehtävä on edistää opiskelukykyä ja ennaltaehkäistä terveydestä
947 johtuvia oppimisen esteitä yhdessä korkeakoulun kanssa. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö
948 YTHS:n toimintaedellytykset on turvattava kaikissa tilanteissa. Opiskelijalla on
949 opiskelupaikkakunnasta, koulutusasteesta tai korkeakoulujärjestelmästä riippumatta oltava
950 oikeus riittävään ja asiantuntevaan opiskelijaterveydenhuoltoon. Myös
951 mielenterveyspalveluja on oltava riittävästi saatavilla, ja jokaiseen korkeakouluun tulee
952 palkata opiskelijoiden oppimisen tukemiseen erikoistunut opintopsykologi.
953 Korkeakoulukiusaamiseen tulee puuttua matalalla kynnyksellä.

954

954 Toimenpiteet

- 955 ● Edistetään opiskelun mahdollistavan ja siihen kaikissa tilanteissa kannustavan
956 perustulojärjestelmän luomista.
- 957 ● Siirretään opintotuen säätely OKM:n hallinnonalalta sosiaali- ja terveysministeriöön.
- 958 ● Puretaan valtaosa opintotukijärjestelmän säätelystä. Poistetaan opintojen
959 etenemisvaatimus vuositasolla (20 op/v) ja säilytetään ainoastaan keskimääräinen
960 kuukausittainen etenemisvaatimus. Poistetaan tuen katkaisemisesta seuraava 20
961 opintopisteen karenssivaatimus ja mahdollistetaan tuen jatkaminen tarpeen mukaan.
- 962 ● Poistetaan opintotuen jako erikseen kandidaatin- ja maisterintutkintoon ja korotetaan
963 tuen maksimiaikaa 55 tukikuukauteen.

- 964 ● Nostetaan opintoraha takaisin vuoden 2015 leikkauksia edeltäneelle tasolle ja
965 sidotaan se elinkustannusindeksiin.
966 ● Parannetaan mahdollisuuksia edistää opintoja työttömyysturvalla tai
967 sairauspäivärahalla. Edistetään joustavaa siirtymää eri tukimuotojen välillä, kunnes
968 perustuloon siirrytään.
969 ● Taataan lainsäädännöllä opiskelijan oikeus olla menettämättä opiskeluoikeuttaan
970 sairauden tai kuntoutumisen vuoksi sekä oikeus jatkaa opintojaan ilman opintojen
971 tavoiteajan ja opinnoissa läsnäoloajan menetystä.
972 ● Poistetaan asuinkumppanin tulojen vaikutus asumistuen määrään.
973 ● Tuetaan Liikkuva koulu -ohjelman ja istumisen vähentämistä tukevien hankkeiden
974 toteutumista myös korkea-asteella.
975 ● Vahvistetaan YTHS:n toimintaedellytyksiä ja mahdollistetaan erityisesti riittävät
976 mielenterveyspalvelut jokaisella opiskelupaikkakunnalla.
977
978

979 6. Jatkuva oppiminen

980
981 Nopeasti muuttuvassa työelämässä jatkuva oppiminen ja itsensä kehittäminen ei voi olla
982 vain hyvin toimeentulevien oikeus, vaan osaamisen täydentäminen elämän varrella tulee olla
983 mahdollista ja kannattavaa jokaisessa tilanteessa. Siksi yhteiskunnan tulee tukea
984 täydentävien koulutuskokonaisuuksien tarjontaa, tehdä jatkuvasta oppimisesta kannattavaa
985 myös koulutuksen järjestäjälle ja luoda elinikäiseen oppimiseen kannustavat toimeentulon
986 turvan elementit sekä nykyisen että perustuloon perustuvan sosiaaliturvajärjestelmän osaksi.
987

988 Jatkuva oppiminen ei saa perustua pelkästään uusien ammattialaan kytkeytyvien asioiden
989 opettelulle, vaan sen tehtävänä on samalla myös päivittää valmiuksia pärjätä muuttuvassa
990 yhteiskunnassa. Tämä tarkoittaa niin digitaalisten opettelua, monikulttuurisuuden ja
991 moninaisuuden ymmärtämistä kuin kestävän kehityksen kysymysten opiskelua.
992

993 6.1. Vahvistetaan aikuisten perustaitoja ja mahdollisuuksia 994 työllistyä

995
996 Suomessa on yli 600 000 työikäistä aikuista, joilla on puutteista perustaidoissa. Teknologia ja
997 digitalisaatio muuttavat työn luonnetta nopeasti ja samalla kun ne luovat uusia työtehtäviä,
998 perinteisempiä työtehtäviä poistuu. Riittävät perustaidot ovat avain työllistymiseen ja työssä
999 pysymiseen työelämän muutoksessa. Tukea tarvitaan ammatillisten valmiuksien lisäksi
1000 omien oppimistaitojen kehittämiseen.
1001

1002 Matalan kynnyksen reittejä kouluttautumiseen ja jopa uuden tutkinnon suorittamiseen on
1003 tarjottava nykyistä laajemmin, jotta saamme vastattua työmarkkinoiden osaajapulaan ja
1004 vaikutettua nopeasti jo työelämässä olevien osaamisen uudistamiseen. Rakenteellista
1005 työttömyyttä voidaan ennaltaehkäistä ja korjata erityisesti erilaisilla muuntokoulutuksilla, joita
1006 voidaan tarjota sekä ammatillisissa oppilaitoksissa että korkeakouluissa. Näiden koulutusten
1007 tarjontaa tulee lisätä merkittävästi ja työnantajien tulee osallistua niiden rahoittamiseen.
1008 Myös ammattitutkinnoilla ja erikoisammattitutkinnoilla on jatkossakin tärkeä rooli osaamisen
1009 kehittämisen kokonaisuudessa. Oppisopimuskoulutusta on kehitettävä kokonaisuutena, jotta
1010 se palvelisi nykyistä paremmin ilman toisen asteen tutkintoa olevien aikuisten sijoittumista
1011 työelämään sekä uuden oppimista.
1012

1013 Vapaalla sivistystyöllä tarkoitetaan yleisivistäviä ja hyvinvointia lisääviä koulutuspalveluita,
1014 joiden tulee olla saatavana jokaiselle suomalaiselle. Vapaa sivistystyö on tärkeä osa
1015 suomalaista kulttuuria ja se täydentää ja vahvistaa formaalia koulutustarjontaa. Tätä
1016 potentiaalia tulee entisestään vahvistaa lisäämällä yhteistyötä lukioiden ja ammatillisen
1017 koulutuksen kanssa. Näiden väylien avulla voidaan lisätä myös työttömien mahdollisuuksia
1018 päivittää omaa osaamistaan ja vahvistaa perustaitoja.

1019
1020 Maahanmuuttajien osaaminen on tarpeettoman alikäytetty resurssi, jos sitä ei tueta
1021 riittävästi. Tarvitaan erilaisia aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen menetelmiä sekä
1022 räätälöityjä mahdollisuuksia täydentää osaamista suomalaisen työelämän standardeja
1023 vastaavalle tasolle. Erityisesti kielen oppimiseen tulee tarjota riittävästi mahdollisuuksia
1024 myös perustason saavuttamisen jälkeen. Toisaalta työnantaja voidaan kannustaa
1025 laskemaan kielitaitovaatimuksia rekrytoinneissa soveltuvilla aloilla.

1026
1027 Vapaa sivistystyö on saanut suuren roolin myös maahanmuuttajien suomen ja ruotsin kielen
1028 opetuksessa sekä kotouttamisen tukena ja sen toteuttamiseen tulee turvata riittävät
1029 resurssit.

1030

1031 Toimenpiteet

- 1032 ● Niille aikuisille, joilla on puutteita perustaidoissa, kuten luku-, numero- tai
1033 digitaidoissa on tarjottava räätälöityjä koulutuskokonaisuuksia ammatillisissa ja
1034 vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.
- 1035 ● Tuetaan maahanmuuttajien mahdollisuuksia luku- ja kirjoitustaidon vahvistamiseen ja
1036 suomi/ruotsi toisena kielenä -opiskeluun. Siirretään kotoutumiskoulutus opetus- ja
1037 kulttuuriministeriön hallinnon alaisuuteen ja tehdään toiminnasta järjestämisluvan
1038 alaista. Vahvistetaan vapaan sivistystyön mahdollisuuksia tukea maahanmuuttajia
1039 kieli- ja kotoutumisopinnoissa ja oman osaamisen vahvistamisessa.
- 1040 ● Pidetään vapaan sivistystyön osallistumismaksut riittävän pieninä, että ne eivät rajaa
1041 ketään pois.
- 1042 ● Kehitetään vapaan sivistystyön yhteistyötä ammatillisen koulutuksen ja lukioiden
1043 kanssa sekä lisätään myös työttömyyskorvauksella oleville henkilöille
1044 mahdollisuuksia oman osaamisen ja perustaitojen vahvistaminen vapaan sivistystyön
1045 kautta.
- 1046 ● Työelämässä olevien mahdollisuutta osaamisen kasvattamiseen on parannettava
1047 muun muassa lisäämällä muunto- ja päivityskoulutuksia. Mahdollistetaan myös
1048 avoimen ammatillisen koulutuksen tarjoaminen erityisesti aloilla, joissa on
1049 osaajapulaa tai osaamistarpeet ovat muutoksessa. Turvataan tälle myös rahoitus.
- 1050 ● Rahoitetaan työmarkkinoiden vaatimien muuntokoulutusten järjestämistä
1051 ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

1052

1053 6.2. Jatkuva oppimisesta kaikkien oikeus

1054

1055 Koulutustarjontaa on kehitettävä vastaamaan myös työuran aikaista osaamisen kehittämistä.
1056 Täydentävän koulutuksen tarjoaminen ei kuitenkaan voi olla vain koulutuksen järjestäjien
1057 omalla vastuulla, vaan sen mahdollistamiseksi on luotava uudenlainen osaamiseteli- tai
1058 osaamisturvamalli. Tämän mallin rahoitusvastuu tulee jakaa kolmikantaisesti ja sen tulee
1059 auttaa työntekijöitä ja työnantajia reagoimaan nopeammin tuleviin osaamistarpeisiin.
1060 Täydennyskoulutustarpeita tulee tarkastella säännöllisesti kokonaisuutena yhteistyössä
1061 oppilaitosten, elinkeinoelämän ja TE-palvelujen kanssa. Osallistuvat rahoittajatavat voivat

1062 halutessaan tukea täsmälliseen tarpeeseen vastaavan koulutuksen saatavuutta mallin
1063 kautta.
1064
1065 Täydennyskoulutuksen tarjoamisen tulee tulevaisuudessa olla yksi korkeakoulujen ja toisen
1066 asteen ammatillisten oppilaitosten perustehtävistä. Rahoitusmallien tulee kannustaa
1067 oppilaitoksia tarjoamaan osaamisen täydentämiseen sopivia kokonaisuuksia joko osana
1068 tutkintoon kuuluvaa opetusta tai erikseen luotavina sisältöinä. Tämä voi toteutua joko
1069 erikseen rahoitetun osaamisetelimitallin tai opintopisteisiin perustuvan rahoitusmallin avulla.
1070 Kannustetaan oppilaitoksia seuraamaan valmistuneiden työllistymistä ja pitämään heihin
1071 tiivistä yhteyttä, jotta opintoihin palaamisesta tehdään mahdollisimman luontevaa.
1072
1073 Täydentävän oppimisen tulee olla kannattavaa jokaisessa elämäntilanteessa.
1074 Osaamiseteliä tai osaamisturvaa tulee voida käyttää sekä työn ohessa, työttömänä että
1075 eläkeikäisenä. Aikuiskoulutustukijärjestelmä voidaan yhdistää tähän tukimalliin siten, että
1076 myös keskeneräisen tutkinnon täydentäminen kokopäiväisellä tai osa-aikaisella
1077 opintovapaalla on mahdollista. Muuta toimeentuloa voidaan täydentää
1078 osaamisturvajärjestelmästä niin, että kouluttautuminen on aina sekä taloudellisesti
1079 mahdollista että kannattavaa. Soveltuvien osin myös työnantajaa voidaan tukea opintovapaan
1080 sijaisjärjestelyissä.
1081
1082 Osaamisen täydentämisen tulee olla maksutonta työttömälle, eikä opiskelun tule katkaista
1083 oikeutta työttömyysturvaan. Työsuhteen aikaisesta osaamisen täydentämisestä voidaan
1084 periä maksua työnantajalta, mikäli koulutus vastaa työnantajan tarvetta. Tilauskoulutusta
1085 voidaan käyttää välineenä vastata spesifiin osaamistarpeeseen, mutta sen tulee keskittyä
1086 kokonaisten tutkintojen sijaan rajattuihin ja tarpeeseen vastaaviin opintokokonaisuuksiin
1087 tutkinnon sisällä. Tutkintoon johtavan koulutuksen tulee olla jatkossakin maksutonta kaikille
1088 ja päätösvalta opetuksen sisällöistä tulee säilyttää koulutuksen järjestäjällä.
1089
1090 • Luodaan elinikäiseen oppimiseen kannustava täydennyskoulutuksen ja
1091 osaamisturvan malli yhteistyönä korkeakoulujen, elinkeinoelämän,
1092 työmarkkinajärjestöjen ja valtionhallinnon kanssa.
1093 • Uudistetaan työttömyysturvan ehtoja kannustamaan osaamisen täydentämiseen ja
1094 parannetaan mahdollisuuksia kaikkeen opiskeluun työttömyysturvalla esimerkiksi
1095 poistamalla omaehtoisien opiskelun kuukausikohtaiset maksimiopintopistemäärät.
1096 Vahvistetaan TE-toimistojen henkilökunnan osaamista erilaisista
1097 opintomahdollisuuksista.
1098 • Jatketaan Nuorten aikuisten osaamisohjelmaa osana nuorisotakuuta ja kehitetään
1099 sen toimintaa entistä vaikuttavammaksi. Tavoitteena on saattaa koulutuksen piiriin
1100 erityisesti niitä nuoria, jotka eivät ole koulutuksen tai työelämän piirissä.
1101 • Kannustetaan korkeakouluja täydennyskoulutukseen sopivien jaksojen tarjoamiseen.
1102 • Varmistetaan, että tilauskoulutuksesta ei muodostu osaamista kaventava elementti
1103 eikä väylää kiertää soveltuvuuteen perustuvaa opiskelijavalintaa. Varmistetaan myös,
1104 että tilauskoulutus säilyy opiskelijalle maksuttomana.
1105

1106 7. Tiede- ja tutkimuspolitiikka

1107
1108 Jos Suomi haluaa olla koulutuksen ja osaamisen edelläkävijä, tulee sillä olla myös uskottava
1109 tiedepoliittinen linja. Tiedepoliitikasta on laadittava pitkän aikavälin strategia, jolla tuetaan
1110 sekä perustutkimusta että kansainvälisen tason huippututkimuksen kehittymistä. Tieteen
1111 rahoitus ei voi enää perustua julkaisujen määrään ja lyhyisiin hankkeisiin. Vihreän tiede- ja

1112 tutkimuspolitiikan keskeiset periaatteet ovat tieteen yhteiskunnallisen roolin vahvistaminen,
1113 tieteellisen tutkimuksen tason nostaminen sekä tutkimuksen riippumattomuus ja avoimuus.
1114 On tunnistettava, että tiede ja tutkimus luovat yhteiskuntaan uutta kasvua.
1115

1116 7.1. Tutkimusrahoituksesta riittävää ja vakaata

1117
1118 Tutkimusrahoituksen tavoitteena tulee olla tieteellisen tason nostaminen. Yliopistojen
1119 tulosrahoitus pääsääntöisesti tutkintojen ja julkaisujen määrien perusteella ei edistä
1120 kansainvälisen huipputason saavuttamista. Tohtoritutkintojen painoarvo rahanjaossa
1121 kannustaa yliopistoja tuottamaan tohtoritutkintoja välittämättä tutkintojen laadusta tai
1122 tohtoroituneiden uramahdollisuuksista. Laadullisten elementtien tulee olla rahoituksen jaossa
1123 entistä priorisoidumpia ja tukea tulee pystyä jakamaan myös erillistä hankehakukierrosta.
1124 Tutkimuksen rahoituksessa tulee vähentää rahoituksen hakemiseen kuluva aikaa ja
1125 painottaa ennakoitavampia rahoituksen muotoja, jotta työaikaa voidaan käyttää varsinaisen
1126 tieteen tekemiseen. Myös vastikkeettoman perusrahoitusosuuden lisääminen osaksi
1127 yliopistojen rahoitusta tukee tutkimuksen pitkäjänteisyyttä ja laatua.
1128

1129 Suomen Akatemian rahoitus tutkimusryhmille on muodostanut perustan tieteen tekemiselle
1130 Suomessa. Suomen Akatemian rahoitus on myös tieteellisen autonomian kannalta
1131 myönteinen rahoitustapa. Sen myöntövaltuuksien taso on kuitenkin jäänyt jälkeen
1132 kilpailijamaiden vastaavista kansallisista rahoitusinstrumenteista, jolloin kansallisen
1133 tutkimuksen laatu ei useinkaan voi nousta vastaamaan kansainvälisen rahoituksen
1134 vaatimuksia. Yliopistoja tulee kannustaa rahoittamaan erityisen korkeatasoista tutkimusta
1135 omissa yksiköissään.
1136

1137 Tutkijanuran tulee olla varteenotettava vaihtoehto yhä useammalle opiskelijalle. Kehitetään
1138 yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välistä yhteistyötä akateemiselle opintopolulle
1139 siirtymisen helpottamiseksi sekä luodaan mahdollisuuksia jatkaa uraa väitöstutkimuksen
1140 jälkeen esimerkiksi vahvistamalla Tenure Track -järjestelmiä. Yliopistojen yhteistyötä
1141 tutkimuslaitosten kanssa tulee tukea ja mahdollistaa luonteva yhteisen infrastruktuurin
1142 kehittäminen ja ylläpito.
1143

1144 Toimenpiteet

- 1145 ● Vahvistetaan tutkimusrahoituksen osuutta yliopistojen rahoitusmallissa. Rahoituksen
1146 tulee pohjautua tuotetun tutkimuksen laatuun väitöskirjojen määrän sijaan.
- 1147 ● Korotetaan Suomen Akatemian myöntövaltuuksia kansainvälisesti vertautuvalle
1148 tasolle.
- 1149 ● Verrataan yliopistojen tutkimusrahoituksessa aloja muihin saman alan yksiköihin eikä
1150 yliopistoja kokonaisuuksina toisiinsa.
- 1151 ● Kasvatetaan ennustettavien ja pitkän aikavälin rahoituselementtien painoarvoa
1152 suhteessa lyhyisiin hankkeisiin. Valtion rahoitusta voidaan kohdistaa
1153 yhteiskunnallisesti merkittävän tutkimusalan hankkeisiin myös ilman
1154 hankehakukierrosta, laadun tarkastelun perusteella.
1155

1156 7.2. Tutkimustiedon hyödyntäminen päätöksenteossa

1157
1158 Tieteellisen tiedon hyödyntäminen yhteiskunnallisessa päätöksenteossa on Suomessa
1159 vajavaista. Yhteiskunnan kehittäminen tietopohjaisesti edellyttää uusimman tiedon ja
1160 päätöksentekoelementtien yhteyden parantamista. Ministeriöiden, lainsäädännön

- 1161 arviointineuvoston ja muiden päätöksentekoa tukevien toimielimien yhteyttä
1162 tutkimusyhteisöihin on vahvistettava.
1163
1164 Tieteellisen tiedon aseman parantaminen edellyttää myös institutionaalisia muutoksia.
1165 Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedepoliittista resursointia on vahvistettava ja tiedepoliittikka
1166 nostettava nykyistä keskeisempään rooliin ministeriön sisäisessä työnjaossa ja
1167 ministeriöiden välisessä yhteistyössä. Tiedeministerin viran perustaminen osoittaa, että
1168 Suomi on aidosti kiinnostunut tieteen ja tutkimuksen kehittämisestä.
1169
1170 Toimenpiteet
- 1171 • Perustetaan tiede- ja innovaatioministerin salkku. Tiedeministeriön ei tule olla
1172 opetusministeriölle alisteinen vaan oma, itsenäinen hallinnonalansa.
  - 1173 • Perustetaan tieteellisen neuvonantajan tehtävä valtioneuvoston kansliaan.
1174 Neuvonantajan tehtävänä on huolehtia, että ministeriöt löytävät tutkimustiedon
1175 lähteille valmistelussaan.
  - 1176 • Kehitetään yliopistojen ja valtionhallinnon välille yhteistyö- ja rahoitusmuotoja, joiden
1177 avulla saadaan tutkimukseen pohjaavia selvityksiä ajankohtaisten päätösten tueksi.
1178

1179 8. Koulutussektorin kehitysyhteistyö ja 1180 koulutusvienti

- 1181
1182 YK:n Vuosituhattavoitteilla pyrittiin saamaan mahdollisimman suuri osa maailman lapsista
1183 kouluun. Kohtuullisen hyvistä tuloksista huolimatta maailmalla on havahduttu koulutuksen
1184 kriisiin, opetuksen laatu ei ole kehittynyt ja kouluissa ei opita. Kestävän kehityksen tavoite 4
1185 keskittyykin koulutuksen laadun parantamiseen. Suomella on paljon osaamista ja
1186 annettavaa koulutuksen laadun kehittämisessä.
1187
1188 Koulutusviennin vahvan kehittämisen rinnalla Suomen tulisi myös kehitysyhteistyössään
1189 panostaa koulutuksen kehittämiseen, sillä siinä meillä on paljon annettavaa. Suomen
1190 kannattaa osallistua aiempaa aktiivisimmin kansainväliseen koulutuskeskusteluun ja ottaa
1191 paikkansa asiantuntijana ja johtavana toimijana maailman koulutuskriisin ratkaisemisessa.
1192
1193 Koulutusvientiä määrittävät suomalaisen koulutusjärjestelmän vahvuudet: yhdenvertaisuus,
1194 maksuttomuus ja laatu. Painopisteen tulee olla niissä sisällöissä, joissa suomalainen
1195 koulutus on huippuluokkaa, kuten pedagogiikka.
1196
1197 Eettisellä koulutusviennillä voidaan myös edistää koulutukseen pääsyä ja tutkinnon saantia
1198 jokaiselle sosioekonomisesta taustasta riippumatta. Maailmalla on tarve perinteisen avun ja
1199 koulutuksen yhdistävälle kehitysavulle, erityisesti kriisialueilla. Suomen tulee toimia
1200 edelläkävijänä Education in Emergencies -toiminnassa. Tätä potentiaalia voidaan vahvistaa
1201 esimerkiksi luomalla ja kasvattamalla nykyisiä kansainvälisen toiminnan koulutusohjelmia ja
1202 suuntautumisvaihtoehtoja korkeakoulutuksessa.
1203
1204 Toimenpiteet
- 1205 • Nostetaan koulutus yhdeksi Suomen kehityspolitiikan pääteemoista.
  - 1206 • Priorisoidaan koulutusta bilateraalisissa kehitysohjelmissa ja EU-yhteistyössä ja
1207 tiivistetään yhteistyötä myös mm. Global Partnership for Educationin, UNESCO:n ja
1208 UNICEFin kanssa.

- 1209
- Tuplataan koulutussektorille kohdentuva kehitysyhteistyön rahoitus.
- 1210
- Vahvistetaan opetussektorin kansainvälistä osaamista. Käynnistetään uusia
- 1211
- koulutuspolkuja niille, jotka haluavat lähteä opettajiksi tai asiantuntijoiksi
- 1212
- koulutusviennin puitteissa ja tarjotaan humanitaarisen avun Education in
- 1213
- Emergencies -koulutusta Suomessa.
- 1214
- Mahdollistetaan kuntien ja ammatillisten oppilaitosten osallistuminen koulutussektorin
- 1215
- kansainväliseen ja kehitysyhteistyöhön.
- 1216

1217 9. Taitoja ja osaamista tarjolla kaikille - taiteen

1218 perusopetus, kirjastot ja harrastusmahdollisuudet

1219

1220 9.1. Taiteen perusopetus tekee mestareita

1221

1222 Taidekasvatus antaa keinoja itsensä ilmaisuun ja kehittää luovuutta. Ympäri maan lapsilla ja

1223 nuorilla pitäisi olla tasa-arvoinen pääsy taiteen perusopetuksen piiriin. Taiteen

1224 perusopetuksen laatu tulee samalla kuitenkin säilyttää korkeana esimerkiksi turvaamalla

1225 riittävä opettajankoulutus ja opetuksen mahdollisuudet tarvittaessa myös yksilöopetukseen.

1226

1227 Mahdollisuus harrastaa ja kokeilla harrastuksia tulee kytkeä tiiviimmin koulupäivän

1228 yhteyteen. Myös varhaiskasvatuspäivä voi sisältää taiteen perusopetusta. Molemmissa

1229 tapauksissa opetukseen osallistumisen tulee olla kaikille mahdollista ja vähävaraisia tai

1230 esimerkiksi vieraskielisiä perheitä tulee tukea tässä.

1231

1232 Myös aikuisilla tulee olla mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen ja kehittää itseään

1233 ja oppia uusia taitoja.

1234

1235 Toimenpiteet

- Turvataan taiteen perusopetuksen alueellinen kattavuus ja lasten ja nuorten tasa-
- 1237
- arvoinen mahdollisuus osallistua opetukseen asuinpaikasta riippumatta.
- 1238

1239 9.2. Kirjasto on suomalaisen olohuone

1240

1241 Mahdollisuus lukea on avain sivistykseen. Lukutaidon viime aikoina heikettyä on

1242 äärimmäisen arvokasta pitää kiinni kirjastotoiminnasta jokaisen asukkaan ulottuvilla. Kirjastot

1243 toimivat myös kuntalaisten kokoontumispaikkoina ja olohuoneina, suomen kielen oppimisen

1244 tai läksykerhon pitopaikkoina. Näitä yhteisöllisyyden mahdollisuuksia tulee entisestään

1245 vahvistaa.

1246

1247 Kirjaston aukioloaikoja voidaan lisätä esimerkiksi itsepalvelukirjastoja, vapaaehtoistyötä tai

1248 kirjastoautoja lisäämällä. Lähikirjasto ja koulukirjasto ovat aarteita, joihin pitää satsata.

1249 Kirjaston pitää pysyä ajan hermolla aineistonsa puolesta, myös eri kielisten materiaalien

1250 tarjontaa kehittämällä ja vahvistamalla.

1251

1252 Toimenpiteet

- Lisätään kirjastoja ja kirjastopalvelujen saatavuutta lähipalveluina aukioloaikoja
- 1254
- pidentämällä. Tähän voidaan ohjata varoja myös kuntien valtionosuuksien kautta.
- Kehitetään kirjastopalvelujen monimuotoisuutta ja kirjastoja moderneina
- 1256
- kohtaamispaikkoina.

- 1257 ● Turvataan kirjastojen aineistomäärärahat. Laajennetaan kirjaston aineistoja ja niiden
1258 monipuolisuutta erityisesti kielellisen kattavuuden kautta.

1259
1260

1261 9.3. Harrastus ehkäisee yksinäisyyttä ja syrjäytymistä ja 1262 kasvattaa taitoja

1263

1264 Harrastukset ovat lapsille ja nuorille toimintaa, jossa he oppivat taitoja ja asenteita, jotka
1265 kantavat läpi elämän. Nonformaalin oppimisen tunnustamista tulee entisestään vahvistaa.
1266 Harrastusporukka, jossa kasvaa yhdessä toimien, ehkäisee syrjäytymistä vahvistamalla
1267 sosiaalisia taitoja ja tarjoamalla turvallisen ympäristön etsiä omia vahvuuksia. Jokaisen
1268 lapsen ja nuoren tulisi päästä mukaan itselleen mielekkääseen harrastustoimintaan. Nuorten
1269 omia harrastustoiveita pitää kuulla.

1270

1271 Harrastusten jakaantuminen on yksi eriarvoistavimmista asioista lasten ja nuorten
1272 maailmassa. Harrastustakuu tulee toteuttaa niin, että perheen taloudellinen tilanne tai kyky
1273 etsiä sopivaa harrastustoimintaa ei rajaa lasta tai nuorta pois harrastuksista. Lapsella ja
1274 nuorella tulee olla myös mahdollisuus vaihtaa harrastuksesta toiseen ja testata lajeja
1275 etsiessään itselleen sopivaa tapaa toimia.

1276

1277 Harrastustoiminta vahvistaa nuoren tunnetta osallisuudesta yhteiskuntaan. Nuorten
1278 vaikuttamismahdollisuuksia ja kuulemista tulee yhä kehittää niin nuorisovaltuustoissa,
1279 koulujen oppilas ja opiskelijakunnissa kuin kaikessa päätöksenteossa.

1280

1281 Toimenpiteet:

1282

- 1283 ● Toteutetaan harrastustakuu. Harrastustoiminnan toteuttamisessa järjestöillä on
1284 tärkeä rooli ja valtion ja kuntien tulee turvata näiden riittävä rahoitus. Rahoituksessa
1285 tulee turvata tasapaino liikunta-, kulttuuri- ja nuorisotoimialojen välillä.
- 1286 ● Varmistetaan nuorisotyön tiivis koordinaatio ja yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen
1287 kanssa, erityisesti, jos sote- ja maakuntauudistus toteutuu.
- 1288 ● Luodaan ja tuetaan läpi eliniän kulkevia avoimia harrastusmahdollisuuksia,
1289 esimerkiksi liikunnan ja taidekasvatuksen saralla

1290